

Konstitutionsutskottets betänkande 2022/23:KU24

Offentlig förvaltning

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden som behandlas i betänkandet. Yrkandena gäller främjande av demokrati, rättstillämpning och vägledning, lokal service, samverkan mellan myndigheter, språktolkar, lättläst svenska, skydd av beslutsfattare, opinionsbildande verksamhet, egendomsskydd, statlig anställning, tjänstemannaansvar, digitalisering, myndigheternas ledningsformer, regelförenkling, handläggningstider, länsstyrelserna, Regeringskansliets organisation och utrikesförvaltningens organisation.

I betänkandet finns det tio reservationer (S, SD, C, MP) och två särskilda yttranden (SD).

Behandlade förslag

Cirka 60 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2022/23.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	7
Utskottets överväganden	8
Främjande av demokrati	8
Rättstillämpning och vägledning	10
Lokal service	13
Samverkan mellan myndigheter	18
Språktolkar	19
Lättläst svenska	21
Skydd av beslutsfattare	22
Opinionsbildande verksamhet	24
Egendomsskydd	28
Statlig anställning	29
Tjänstemannaansvar	33
Digitalisering	39
Myndigheternas ledningsformer	43
Regelförenkling	46
Handläggningstider	49
Länsstyrelserna	51
Regeringskansliets organisation	53
Utrikesförvaltningens organisation	54
Reservationer	57
1. Främjande av demokrati, punkt 1 (C)	57
2. Främjande av demokrati, punkt 1 (MP)	57
3. Lokal service, punkt 3 (S, C, MP)	58
4. Digitalisering, punkt 12 (SD)	59
5. Digitalisering, punkt 12 (C)	60
6. Myndigheternas ledningsformer, punkt 13 (C)	60
7. Regelförenkling, punkt 14 (C)	61
8. Handläggningstider, punkt 15 (C)	61
9. Utrikesförvaltningens organisation, punkt 18 (S, C)	62
10. Utrikesförvaltningens organisation, punkt 18 (SD)	63
Särskilda yttranden	64
1. Lokal service, punkt 3 (SD)	64
2. Tjänstemannaansvar, punkt 11 (SD)	64
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	65
Motioner från allmänna motionstiden 2022/23	65
<i>Bilaga 2</i>	
Utrikesutskottets yttrande 2022/23:UU2y	73
<i>Bilaga 3</i>	
Utrikesutskottets protokoll 2022/23:26	80

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Främjande av demokrati

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:181 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 25 och

2022/23:1881 av Malin Björk m.fl. (C) yrkande 12.

Reservation 1 (C)

Reservation 2 (MP)

2. Rättstillämpning och vägledning

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:339 av Rickard Nordin (C),

2022/23:428 av Staffan Eklöf och Mats Nordberg (båda SD) och

2022/23:1085 av Ida Drougge (M) yrkande 6.

3. Lokal service

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:934 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 6,

2022/23:937 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 17,

2022/23:1121 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 28,

2022/23:1343 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkandena 1–3,

2022/23:1540 av Linus Sköld m.fl. (S),

2022/23:1672 av Annie Löf m.fl. (C) yrkandena 31 och 33,

2022/23:1981 av Kenneth G Forslund m.fl. (S),

2022/23:2166 av Ida Karkiainen m.fl. (S) yrkande 11,

2022/23:2171 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 15 och

2022/23:2279 av Nicklas Attefjord (MP).

Reservation 3 (S, C, MP)

4. Samverkan mellan myndigheter

Riksdagen avslår motion

2022/23:359 av Niels Paarup-Petersen (C) yrkande 11.

5. Språktolkar

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:136 av Robert Stenkvist och Anders Alftberg (båda SD),

2022/23:1407 av Josefin Malmqvist (M) och

2022/23:2120 av Boriana Åberg (M).

6. Lättläst svenska

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:559 av Markus Wiechel (SD) yrkande 5 och

2022/23:1659 av Anne-Li Sjölund och Ulrika Heie (båda C).

7. Skydd av beslutsfattare

Riksdagen avslår motion

2022/23:580 av Helena Storckenfeldt (M).

8. Opinionsbildande verksamhet

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:586 av Helena Storckenfeldt och Lars Püss (båda M) yrkande 1,

2022/23:1085 av Ida Drougge (M) yrkande 9 och

2022/23:1844 av Sten Bergheden (M).

9. Egendomsskydd

Riksdagen avslår motion

2022/23:775 av Mats Green (M).

10. Statlig anställning

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:705 av Markus Wiechel (SD) och

2022/23:772 av Mats Green (M).

11. Tjänstemannaansvar

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:977 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 9,

2022/23:1085 av Ida Drougge (M) yrkande 2,

2022/23:1508 av Larry Söder (KD) och

2022/23:1954 av Sten Bergheden (M).

12. Digitalisering

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:1012 av Rashid Farivar m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2 samt

2022/23:1643 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkandena 3, 14 och 15.

Reservation 4 (SD)

Reservation 5 (C)

13. Myndigheternas ledningsformer

Riksdagen avslår motion

2022/23:1121 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 31.

Reservation 6 (C)

14. Regelförenkling

Riksdagen avslår motion

2022/23:1122 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkandena 1, 3 och 9.

*Reservation 7 (C)***15. Handläggningstider**

Riksdagen avslår motion

2022/23:1122 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 11.

*Reservation 8 (C)***16. Länsstyrelserna**

Riksdagen avslår motion

2022/23:1967 av Sten Bergheden (M).

17. Regeringskansliets organisation

Riksdagen avslår motion

2022/23:1903 av Sten Bergheden (M).

18. Utrikesförvaltningens organisation

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:176 av Björn Söder (SD) yrkande 2,

2022/23:406 av Erik Hellsborn (SD),

2022/23:849 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 54,

2022/23:1265 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD) yrkande 1,

2022/23:1366 av Mikael Oscarsson och Magnus Oscarsson (båda KD) yrkande 2,

2022/23:1391 av Ingemar Kihlström (KD),

2022/23:1574 av Christian Carlsson (KD),

2022/23:1586 av Magnus Oscarsson och Dan Hovskär (båda KD) yrkande 2,

2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 143,

2022/23:1758 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 2,

2022/23:1761 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkande 6,

2022/23:1809 av Magnus Jacobsson (KD) och

2022/23:2031 av Dennis Dioukarev m.fl. (SD).

*Reservation 9 (S, C)**Reservation 10 (SD)*

Stockholm den 20 april 2023

På konstitutionsutskottets vägnar

Ida Karkiainen

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Ida Karkiainen (S), Erik Ottoson (M), Matheus Enholm (SD), Hans Ekström (S), Fredrik Lindahl (SD), Mirja Räihä (S), Ulrik Nilsson (M), Per-Arne Håkansson (S), Malin Danielsson (L), Amalia Rud Pedersen (S), Susanne Nordström (M), Jessica Wetterling (V), Gudrun Brunegård (KD), Malin Björk (C), Lars Engsund (M), Jan Riise (MP) och Lars Johnsson (M).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet ca 60 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2022/23. Motionsyrkandena handlar om främjande av demokrati, rättstillämpning och vägledning, lokal service, samverkan mellan myndigheter, språktolkar, lättläst svenska, skydd av beslutsfattare, opinionsbildande verksamhet, egendomsskydd, statlig anställning, tjänstemannaansvar, digitalisering, myndigheternas ledningsformer, regelförenkling, handläggningstider, länsstyrelserna, Regeringskansliets organisation och utrikesförvaltningens organisation. Motionsförslagen finns i bilaga 1.

Konstitutionsutskottet beslutade den 17 november 2022 vid behandlingen av utgiftsområde 1 Rikets styrelse i budgetpropositionen för 2023 att bereda utrikesutskottet tillfälle att bl.a. yttra sig över motionsförslag om utrikesförvaltningens organisation. Vidare beslutade konstitutionsutskottet den 9 februari 2023 att bereda utrikesutskottet tillfälle att yttra sig över ytterligare två motionsyrkanden om utrikesförvaltningens organisation. Utrikesutskottets yttranden finns i bilaga 2 och 3.

Utskottets överväganden

Främjande av demokrati

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om främjande av demokrati.
Jämför reservation 1 (C) och 2 (MP).

Motionerna

I partimotion 2022/23:181 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 25 föreslås att länsstyrelserna ges ett demokratifrämjande uppdrag. I motionen anförts att kommittén Demokratiska 100 år föreslagit att länsstyrelserna ges ett sådant uppdrag.

Malin Björk m.fl. (C) framhåller i kommittémotion 2022/23:1881 yrkande 12 vikten av demokratisk delaktighet och av att alla har faktiska möjligheter att ta del av och delta i de demokratiska processerna. Motionärerna anför att myndigheternas arbete för att öka möjligheten till demokratisk delaktighet för personer med funktionsnedsättning framför allt måste stärkas.

Gällande ordning

Demokratipolitiken

Målet för demokratipolitiken är en levande demokrati som är uthållig, kännetecknas av delaktighet och där möjligheterna till inflytande är jämlika (prop. 2017/18:1 utg.omr. 1, bet. 2017/18:KU1, rskr. 2017/18:74).

Budgetpropositionen

Av budgetpropositionen för 2023 framgår att resultaten av demokratipolitiken bedöms utifrån följande grunder (prop. 2022/23:1 utg.omr. 1 s. 55 f.):

- utvecklingen av valdeltagandet i det senaste allmänna valet
- omfattningen av medborgerligt engagemang i demokratiska processer och intresset för att engagera sig i och påverka samhällets utveckling
- förtroendet för demokratin i allmänhet och för demokratins institutioner, såsom regeringen, riksdagen och EU:s institutioner
- omfattning och konsekvenser av hot, våld och trakasserier mot centrala aktörer i det demokratiska samtalet, t.ex. förtroendevalda, journalister och opinionsbildare.

Enligt propositionen uppgick valdeltagandet i riksdagsvalet 2022 till 84,2 procent av de röstberättigade, vilket innebär en minskning med 3 procentenheter jämfört med 2018 års val.

Av propositionen framgår vidare att 2020 års valutredning i december 2021 överlämnade slutbetänkandet Säkerhet och tillgänglighet vid val (SOU 2021:96). Utredningen föreslog bl.a. ändringar i vallagen för att stärka säkerheten i arbetet med att genomföra val, öka tillgängligheten till val för väljargrupper med svårigheter att utnyttja sin rösträtt och förenkla för utlandssvenskar att rösta i val till riksdagen och Europaparlamentet. I utredningens uppdrag ingick att överväga och lämna förslag till åtgärder som kan bidra till att personer med synnedsättning ska kunna personrösta utan att tvingas röja valhemligheten för någon. Inom ramen för sitt uppdrag genomförde utredningen ett idé- och prototyparbete avseende hjälpmedel som kan användas vid all röstmottagning.

I propositionen anges att regeringen den 19 maj 2022 beslutade att ge Valmyndigheten i uppdrag att i samarbete med Research Institutes of Sweden AB (Rise) vidareutveckla och färdigställa en eller flera prototyper av hjälpmedel som kan användas av personer med synnedsättning på ett röstmottagningsställe för att hitta och ta rätt valsedel vid valsedelstall och för att kunna lämna en parti- och personröst utan att behöva begära hjälp.

Det framgår vidare av propositionen att åtgärder har genomförts i arbetet för ett högt och mer jämlikt valdeltagande i de allmänna valen 2022. Insatserna har främst riktats till befolkningsgrupper med lägre valdeltagande än övriga röstberättigade i tidigare val, såsom unga, utrikes födda och personer med funktionsnedsättning samt de som bor i områden med socioekonomiska utmaningar. Bland annat har Myndigheten för tillgängliga medier haft i uppdrag att driva webbplatsen Alla väljare (allavaljare.se), med lättläst nyhetsinformation i samband med de allmänna valen 2022.

Funktionshinderspolitiken

Det nationella målet för funktionshinderspolitiken är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund (prop. 2016/17:188, bet. 2017/18:SoU5, rskr. 2017/18:86). Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet ska beaktas.

Demokratin 100 år

Regeringen beslutade den 20 juni 2018 att tillsätta en kommitté för att under åren 2018–2021 planera, samordna och genomföra en samling av insatser och aktiviteter för en stark demokrati. Utredningen antog namnet kommittén Demokratin 100 år.

Kommittén lämnade i juni 2022 betänkande Vår demokrati – värd att värna varje dag (SOU 2022:28) till regeringen.

Kommittén föreslog bl.a. att länsstyrelserna skulle ges ett långsiktigt demokratifrämjande uppdrag. I betänkandet anfördes att länsstyrelsernas arbete i samband med att Sveriges demokrati fyllde 100 år bidrog till ökat

engagemang för demokratin. Genom ett långsiktigt demokratifrämjande uppdrag till länsstyrelserna skulle enligt kommittén regeringens demokratipolitik kunna föras ut i hela landet och frågor som rör medborgarnas kunskap om och delaktighet i demokratin ges större utrymme. I uppdraget skulle även ingå att länsstyrelserna förser regeringen med lokala och regionala analyser på demokratiområdet.

Betänkandet har varit på remiss och bereds inom Regeringskansliet.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har tidigare avstyrkt motioner om ökad demokratisk delaktighet, senast våren 2022 (bet. 2021/22:KU27). Utskottet framhöll liksom tidigare att det är viktigt att åtgärder vidtas för att den demokratiska delaktigheten ska bli så stor som möjligt. Alla ska ha möjlighet att delta i de demokratiska processerna. Utskottet noterade att det finns fastställda mål för demokratipolitiken och funktionshinderspolitiken. Vidare noterade utskottet att 2020 års valutredning hade föreslagit åtgärder för att bl.a. förbättra möjligheterna för väljargrupper med svårigheter att med nuvarande röstningsförfarande utnyttja sin rösträtt. Utskottet fann mot den bakgrunden inte skäl för riksdagen att ta några initiativ i frågan. I denna del lämnades en reservation (C).

Utskottets ställningstagande

Det är viktigt att det vidtas åtgärder för att den demokratiska delaktigheten ska bli så stor som möjligt. Alla ska ha möjlighet att delta i de demokratiska processerna. Utskottet noterar att det finns fastställda mål för demokratipolitiken och funktionshinderspolitiken. Valmyndigheten har i uppdrag att ta fram hjälpmedel som kan användas av personer med synnedsättning på ett röstmottagningsställe för att hitta och ta rätt valsedel vid valsedelsställ och för att kunna avge en parti- och personröst utan att behöva begära hjälp. Mot denna bakgrund finner inte utskottet skäl för riksdagen att ta något initiativ med anledning av motionsyrkandena. Utskottet avstyrker motionsyrkandena.

Rättstillämpning och vägledning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om rättstillämpning och vägledning.

Motionerna

I motion 2022/23:428 av Staffan Eklöf och Mats Nordberg (båda SD) föreslås att det i förvaltningslagen (2017:900) förtydligas att det kan behövas en dialog med den som en myndighets åtgärder riktar sig mot för att proportionalitetsprincipen ska kunna upprätthållas.

Ida Drougge (M) föreslår i motion 2022/23:1085 yrkande 6 att rätten till skriftliga råd, rekommendationer och krav i samband med och vid tillsynsbeslut bör skärpas.

I motion 2022/23:339 av Rickard Nordin (C) föreslås att myndigheters besked i rättsliga frågor ska vara bindande.

Gällande rätt

Regeringsformen

I 1 kap. 1 § tredje stycket regeringsformen anges att den offentliga makten utövas under lagarna. I 1 kap. 9 § regeringsformen anges att domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter i sin verksamhet ska beakta allas likhet inför lagen samt iakttä saktighet och opartiskhet.

Av 12 kap. 2 § regeringsformen framgår att ingen myndighet, inte heller riksdagen eller en kommuns beslutande organ, får bestämma hur en förvaltningsmyndighet i ett särskilt fall ska besluta i ett ärende som rör myndighetsutövning mot en enskild eller mot en kommun eller som rör tillämpningen av lag.

Förvaltningslagen

I 5 § förvaltningslagen anges att en myndighet endast får vidta åtgärder som har stöd i rättsordningen. En myndighet ska vara saklig och opartisk i sin verksamhet. Myndigheten får ingripa i ett enskilt intresse endast om åtgärden kan antas leda till det avsedda resultatet. Åtgärden får aldrig vara mer långtgående än vad som behövs och får vidtas endast om det avsedda resultatet står i rimligt förhållande till de olägenheter som kan antas uppstå för den som åtgärden riktas mot.

Enligt 6 § förvaltningslagen ska en myndighet se till att kontakterna med enskilda blir smidiga och enkla. Myndigheten ska lämna den enskilde sådan hjälp att han eller hon kan ta till vara sina intressen. Hjälpen ska ges i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet. Den ska ges utan onödigt dröjsmål.

I 23 § förvaltningslagen anges att en myndighet ska se till att ett ärende blir utrett i den omfattning som dess beskaffenhet kräver. En enskild part som inleder ett ärende ska medverka genom att så långt som möjligt ge in den utredning som parten vill åberopa till stöd för sin framställning. Om det behövs ska myndigheten genom frågor och påpekanden verka för att parten förtydligar eller kompletterar framställningen.

Ett beslut som kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt ska enligt 32 § innehålla en klagörande motivering, om det inte är uppenbart obehövt. En sådan motivering ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som har varit avgörande för myndighetens ställningstagande.

I förarbetena till förvaltningslagen anförs att ett effektivt och rättssäkert förfarande tillsammans med myndigheternas förmåga att även i övrigt ge god service till enskilda är av avgörande betydelse för allmänhetens tilltro till förvaltningen (prop. 2016/17:180). En modern förvaltning bör därför präglas av ett tydligt medborgarperspektiv med allmänna förfaranderegler som är så pedagogiska och lättillgängliga som möjligt. Sambandet mellan rättssäkerhet och service förutsätter också att förfarandet utformas med högt ställda krav på förvaltningen att lämna snabba, enkla och entydiga besked och att på ett – för såväl det allmänna som enskilda – kostnadseffektivt sätt hjälpa den enskilde att ta till vara sin rätt.

Vidare anförs att legalitets-, objektivitets- och proportionalitetsprinciperna ska komma till uttryck i förvaltningslagen. Legalitetsprincipen brukar vanligtvis uppfattas som ett krav på att ingripanden mot enskilda ska ha ett klart författningsstöd. Objektivitetsprincipen kommer till uttryck i såväl Europakonventionen som EU-rätten och är på samma sätt som legalitetsprincipen ett grundläggande kännetecken för en rättsstat. Principens kärna kan beskrivas som en skyldighet att agera sakligt och opartiskt. Proportionalitetsprincipen innebär att en ingripande åtgärd ska vara ägnad att tillgodose det åsyftade ändamålet, vara nödvändig för att uppnå detta ändamål och medföra fördelar som står i rimlig proportion till den skada som åtgärden förorsakar. Det ska alltså finnas en balans mellan mål och medel.

Förhandsbesked

I vissa fall kan en enskild få ett bindande förhandsbesked. Exempelvis kan enligt lagen (1998:189) om förhandsbesked i skattefrågor ett företag eller en privatperson genom att hos Skatterättsnämnden ansöka om förhandsbesked i förväg få ett rättsligt bindande besked om de skatterättsliga konsekvenserna av en transaktion. Möjligheten att få förhandsbesked är tänkt för svårare skattefrågor, dvs. frågor där svaret inte omedelbart kan läsas ut av lagtext eller praxis. Ett annat syfte med förhandsbesked är att det ska komma fram prejudikat på skatteområdet.

Ett annat exempel är 9 kap. 17 och 18 §§ plan- och bygglagen (2010:900). Enligt dessa bestämmelser kan den som avser att vidta en bygglovskrävande åtgärd begära ett bindande förhandsbesked av byggnadsnämnden huruvida åtgärden kan tillåtas på den avsedda platsen. Syftet med förhandsbesked är att ge den byggande möjlighet att i ett tidigt skede, innan denne har lagt ner kostnader på detaljprojektering, skaffa sig ett bindande besked i frågan huruvida den tilltänkta byggplatsen kan godtas.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet avstyrkte motionsyrkanden om rättstillämpning våren 2021 (bet. 2020/21:KU22). I sitt ställningstagande anförde utskottet att den offentliga makten enligt regeringsformen utövas under lagarna. Vidare anförde utskottet att det av förvaltningslagen framgår att legalitets-, objektivitets- och proportionalitetsprinciperna ska beaktas av förvaltningsmyndigheterna. Utskottet fann inte skäl för riksdagen att ta några initiativ i frågan.

Våren 2022 avstyrkte utskottet motsvarande motionsyrkanden (bet. 2021/22:KU27). Utskottet fann liksom tidigare inte skäl att ta några initiativ med anledning av motionsyrkandena. I denna del lämnades en reservation (M, KD).

Utskottets ställningstagande

Utskottet finner liksom tidigare inte skäl att ta några initiativ med anledning av motionsyrkandena om rättstillämpning och vägledning. Utskottet avstyrker motionsyrkandena.

Lokal service

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om lokal service.

Jämför reservation 3 (S, C, MP) och särskilt yttrande 1 (SD).

Motionerna

I kommittémotion 2022/23:2166 av Ida Karkiainen m.fl. (S) yrkande 11 föreslås en fortsatt etablering av statliga servicekontor. I motionen anfördes att det genom fler servicekontor, beslut om omlokalisering och nyinrättade myndigheter samt Försvarsmaktens, Polismyndighetens och Kriminalvårdens pågående expansion finns förutsättningar för tusentals nya statliga jobb runt om i landet.

I motion 2022/23:1343 av Peter Hultqvist m.fl. (S) föreslås att servicekontor som ger grundläggande samhällsservice som bl.a. rör Arbetsförmedlingens, Försäkringskassans, Pensionsmyndighetens samt Skatteverkets verksamhet ska upprättas i Sveriges samtliga 290 kommuner (yrkande 1), det görs en översyn för att komplettera dessa servicekontor med annan grundläggande samhällsservice som exempelvis polis och passhantering (yrkande 2) och att en översyn genomförs för att grundläggande samhällsservice såsom apotek och tillgång till läkemedel garanteras för varje kommun (yrkande 3).

I motion 2022/23:1540 av Linus Sköld m.fl. (S) föreslås att man överväger en utökning av antalet statliga servicekontor så att de finns i alla kommuner och omfattar fler myndigheters tjänster.

I motion 2022/23:1981 av Kenneth G Forslund m.fl. (S) begärs ett tillkännagivande om att regeringen ska återkomma med åtgärder för att ge samtliga kommuner i Göteborgsområdet fullvärdig tillgång till samhällsservice.

Tobias Andersson m.fl. (SD) föreslår i kommittémotion 2022/23:934 yrkande 6 ett tillkännagivande om stärkt medborgarservice och Statens servicecenter. I motionen anförts att en förutsättning för en levande landsbygd är god tillgång till offentlig service. Medborgarservicen, såväl den kommunala som den statliga, behöver generellt stärkas. Detta kan ske genom ökad samverkan mellan stat och kommun i gemensamma servicekontor. Motionärerna betonar särskilt statliga myndigheters ansvar att finnas tillgängliga för medborgare i landets samtliga kommuner, vilket i dag sker genom myndigheten Statens servicecenters servicekontor. Ett motsvarande förslag finns i kommittémotion 2022/23:937 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 17.

I partimotion 2022/23:1672 av Annie Lööf m.fl. (C) begärs tillkännagivanden om att offentlig service ska vara nära och pålitlig i hela landet samt att alla ska ha en trygg polisnärvaro, en likvärdig skola och en trygg och nära vård och omsorg oavsett var de bor (yrkande 31) och om att fler av myndigheternas uppdrag och funktioner bör decentraliseras. (yrkande 33).

Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) föreslår i kommittémotion 2022/23:1121 yrkande 28 att fler av myndigheternas uppdrag och funktioner decentraliseras. Motionärerna anför att förutom de positiva effektiviseringsvinster en decentralisering kan uppnå innebär det en ökad offentlig service i hela landet.

I kommittémotion 2022/23:2171 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 15 föreslås att hela landet ges tillgång till offentlig service.

I motion 2022/23:2279 av Nicklas Attefjord (MP) föreslås flera regionala servicecenter.

Gällande ordning

Servicekontoren bedrevs tidigare i form av frivillig samverkan mellan Försäkringskassan, Skatteverket och Pensionsmyndigheten. Statens servicecenter tog över ansvaret för verksamheten den 1 juni 2019 och ger sedan dess service åt de tre tidigare ansvariga myndigheterna. Den service som ges regleras i lagen (2019:212) om viss gemensam offentlig service och i förordningen (2019:214) om viss gemensam offentlig service. Enligt 1 § lagen om viss gemensam offentlig service får statliga myndigheter och en kommun eller en region ingå serviceavtal om att för varandras räkning lämna upplysningar, vägledning, råd och annan sådan hjälp till enskilda och i övrigt handlägga förvaltningsärenden. Den statliga myndighet som regeringen bestämmer ska ingå avtal om att för andra myndigheters räkning utföra sådana uppgifter. I 2 § anges att det i serviceavtalet ska anges vilka

förvaltningsuppgifter som omfattas av avtalet. Förvaltningsuppgifter som innefattar myndighetsutövning eller som kräver tillgång till personuppgifter ska redovisas särskilt i avtalet. När lagen tillkom avsåg regeringen att tills vidare endast ge Statens servicecenter i uppdrag att tillhandahålla lokal statlig service åt andra myndigheter (prop. 2018/19:47 s. 19). Vidare avsåg regeringen att ge Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och Skatteverket i uppgift att ansluta sig till Statens servicecenters lokala organisation. I propositionen anfördes att detta inte hindrar andra myndigheter från att frivilligt ingå serviceavtal med Statens servicecenter och delta i samverkan vid servicekontoren. Det bör enligt propositionen inte heller finnas något hinder mot att andra statliga myndigheter frivilligt ingår avtal med varandra, med en kommun eller ett landsting (numera en region) om tillhandahållande av service. Av förarbetena framgår också att ärendehantering sker inom ramen för den ursprungligt ansvariga myndighetens verksamhet. Det rättsliga ansvaret för ärendehantering ligger således på Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och Skatteverket, och inte på Statens servicecenter.

Pågående arbete

Uppdrag till Statens servicecenter m.m.

I budgetpropositionen för 2023 anføres att Statens servicecenter har fortsatt att utveckla den lokala statliga servicen åt medborgare och företag (prop. 2022/23:1 utg. omr. 2 s. 43). Vid utgången av 2021 omfattade verksamheten 118 servicekontor, med totalt ca 800 servicehandläggare, och under året hade servicekontoren ca 2,2 miljoner besökare. Vidare anføres att myndighetens månadsuppföljning visar att antalet besökare under 2021 var ca 8 procent lägre än föregående år, vilket i huvudsak kan förklaras av spridningen av covid-19 och en ökad användning av mer utvecklade e-tjänster hos samverkansmyndigheterna.

Vidare anføres att samtliga servicekontor vid utgången av 2021 erbjuder Arbetsförmedlingens kundtorgstjänster. Under 2021 påbörjades ett samarbete med Migrationsverket avseende stöd och service med bl.a. digitala självbetjäningstjänster, allmän information och stöd med att fylla i blanketter. I syfte att utveckla samverkan med kommuner pågår pilotprojekt med Malmö kommun och Växjö kommun. Ett utvecklingsprojekt som bedrivits med Örebro kommun under 2021 har lett fram till en lokalsamverkan mellan Statens servicecenter och kommunen.

Under 2021 öppnade Statens servicecenter nya servicekontor i Stockholm och Ulricehamn. I maj 2021 fick myndigheten i uppdrag att öppna minst 28 nya servicekontor i två omgångar 2022 och 2023. Av regeringens uppdrag framgår att vissa av de nya servicekontoren ska öppna i eller i direkt anslutning till socialt utsatta områden.

Statens servicecenter lämnade den 22 september 2021 en första delredovisning av uppdraget. Delredovisningen redogör för vilka kontor som ingår i respektive omgång, preliminära öppningstidpunkter för kontoren i den

första omgången samt en bedömning av uppdragets ekonomiska och verksamhetsmässiga konsekvenser. I rapporten anförts att myndighetens arbetsinriktning är att öppna fem nya servicekontor i socialt utsatta områden i storstadsområdena Stockholm, Göteborg och Malmö. Vidare framgår att Statens servicecenter vid fördelningen av nya servicekontor till respektive etableringsomgång har eftersträvat en stor geografisk spridning över hela landet och en god balans mellan kommuner i glesbygd och landsbygd, kommuner med utsatta områden och storstadsområden. I januari 2022 lämnade myndigheten en andra delredovisning.

Riksrevisionen

Riksrevisionen har granskat om den lokala statliga serviceorganisationen i Statens servicecenters regi är ändamålsenlig och effektiv för att tillgängliggöra statlig service med hög kvalitet i hela landet. Resultatet av granskningen redovisas i rapporten Skynda långsamt – de statliga servicekontoren i ny regi (RiR 2022:28).

Riksrevisionens övergripande slutsats är att den nya serviceorganisationen inte kan säkerställa att alla besökare får likvärdig service av hög kvalitet.

Regeringen redovisar i en skrivelse den 13 april 2023 sin bedömning av Riksrevisionens iakttagelser och rekommendationer (skr. 2022/23:113). Regeringen välkomnar Riksrevisionens granskning och instämmer i huvudsak i de redovisade iakttagelserna. Vidare anser regeringen att rapporten utgör ett viktigt bidrag i det fortsatta arbetet med att utveckla servicekontorsverksamheten.

Utskottet kommer att behandla rapporten i betänkande 2022/23:KU36.

Kartläggning

I mars 2019 gav regeringen länsstyrelserna i uppdrag att kartlägga statlig närvaro i länen och kommunerna. I uppdraget ingick att redovisa både vilka statliga myndigheter som bedriver verksamhet i länen och vilka statliga tjänster och vilken servicenivå som tillhandahålls. Länsstyrelserna skulle även ta fram metoder för att löpande följa upp och redovisa den statliga närvaron.

I november 2019 överlämnade länsstyrelserna den första delrapporten Kartläggning av statlig närvaro och service i länen – En samlad delredovisning (2019:23). Redovisningen visar att 275 av Sveriges 290 kommuner har statlig närvaro. 15 kommuner saknar statliga arbetsställen, dvs. platser där myndigheter är verksamma. Totalt finns 2 930 arbetsställen runt om i Sverige. De 15 kommuner som helt saknar närvaro är i huvudsak mindre kommuner där arbetsställen finns i angränsande kommuner.

I rapporten redovisas också en bild av samverkan mellan myndigheter för att upprätthålla en närvaro i olika delar av landet och tillgängliggöra myndighetens service till medborgarna. De flesta myndigheter arbetar med någon form av servicesamverkan. Det kan t.ex. handla om statliga servicekontor eller nyttjande av kommuners eller andra myndigheters lokaler

vid tillfälliga besök. Samtidigt framkommer det i kartläggningen att samverkan mellan myndigheter kan utvecklas ytterligare.

Länsstyrelserna fick i regleringsbrevet 2022 i uppdrag att fortsätta redovisa statlig service och närvaro i länen. I juni 2022 överlämnade länsstyrelserna till regeringen rapporten Kartläggning av statlig närvaro och service 2022.

I rapporten anges att det fanns 220 myndigheter och 2 675 arbetsställen i riket 2021. Den statliga närvaron har ökat med fyra myndigheter medan antalet arbetsställen har minskat med 282 arbetsställen mellan åren 2017 och 2021. Den största minskningen i antalet arbetsställen syns i Stockholms län, som minskat med 57 arbetsställen under tidsperioden. I Skåne län har antalet arbetsställen minskat med 17 och i Västra Götalands län med 12 arbetsställen.

Under 2021 var det 20 kommuner som inte hade några statliga arbetsställen alls.

Vidare framgår av rapporten att Polismyndigheten har 265 besökskontor och är den myndighet med störst fysisk närvaro. Därefter följer Trafikverket med 243, Statens servicecenter med 117 och Arbetsförmedlingen med 112 besökskontor. Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och Skatteverket har inte egna besökskontor. I stället tillhandahåller de sin fysiska service genom Statens servicecenter. Den myndighet med minst antal besökskontor är CSN, som har 12 stycken.

Tidigare riksdagsbehandling

I samband med att utskottet behandlade förslaget till lag om viss gemensam offentlig service avstyrkte utskottet motionsyrkanden om lokal statlig service (bet. 2018/19:KU35). Utskottet anförde följande:

Utskottet anser att de förslag som regeringen lagt fram i propositionen är ett steg i rätt riktning mot ökad tillgång till statlig service. Utskottet noterar vidare att regeringen tagit initiativ till en kartläggning av statlig närvaro i länen och kommunerna. Mot denna bakgrund anser utskottet inte att det finns skäl att ta något initiativ med anledning av motionsyrkandena om tillgång till lokal statlig service. Utskottet föreslår att motionsyrkandena avslås.

Våren 2021 avstyrkte utskottet motionsyrkanden om lokala servicekontor och anförde att regeringen har låtit en särskild utredare analysera och föreslå hur serviceverksamheten vid de statliga servicekontoren kan utvecklas (bet. 2020/21:KU22). Utskottet noterade också att regeringen tagit initiativ till en kartläggning av statlig närvaro i länen och kommunerna. Mot den bakgrunden ansåg utskottet att det inte fanns skäl för riksdagen att ta något initiativ med anledning av motionsyrkandena.

Senast våren 2022 avstyrkte utskottet motionsyrkanden om lokal service (bet. 2021/22:KU27). Utskottet anförde följande:

Utskottet noterar att det pågår arbete för att förbättra den lokala servicen. I likhet med regeringen anser utskottet att en fortsatt utveckling av den statliga närvaron och servicen i hela landet är viktig för att upprätthålla legitimitet och förtroende för statsförvaltningen. Ett sätt att öka servicen

till medborgarna är ökad samverkan mellan kommuner och Statens servicecenter som kan inrätta samordnade servicekontor och servicepunkter. Utskottet förutsätter att regeringen fortsätter att arbeta för att förbättra tillgängligheten till den statliga servicen i hela landet och utveckla servicekontorsorganisationen. Vidare noterar utskottet att Statens servicecenter har i uppdrag att inrätta minst 28 nya kontor och att förslaget om bl.a. mobila servicekontor och ett utökat serviceutbud från ytterligare myndigheter bereds inom Regeringskansliet. Utskottet avser att följa frågorna. Mot denna bakgrund anser utskottet att det inte finns skäl för riksdagen att ta något initiativ med anledning av motionsyrkandena. Motionsyrkandena avstyrks.

I denna del lämnades fyra reservationer (SD, KD, L, MP).

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att det pågår arbete för att förbättra den lokala servicen. Liksom tidigare anser utskottet att en fortsatt utveckling av den statliga närvaron och servicen i hela landet är viktig för att upprätthålla legitimitet och förtroende för statsförvaltningen. Utskottet förutsätter att regeringen fortsätter att arbeta för att förbättra tillgängligheten till den statliga servicen i hela landet och utveckla servicekontorsorganisationen. Mot denna bakgrund anser utskottet att det inte finns skäl för riksdagen att ta några initiativ med anledning av förslagen i motionerna. Motionsyrkandena avstyrks.

Samverkan mellan myndigheter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om samverkan mellan myndigheter.

Motionen

I motion 2022/23:359 av Niels Paarup-Petersen (C) yrkande 11 föreslås att samarbetet mellan statliga och kommunala myndigheter kring tillsyn ska stärkas. I motionen anförs att flera kommuner har infört en samordnad tillsyn hos företag tillsammans med statliga myndigheter.

Gällande ordning

Riksdagen har beslutat att målet för den statliga förvaltningspolitiken ska vara en innovativ och samverkande statsförvaltning som är rättssäker och effektiv och har väl utvecklad kvalitet, service och tillgänglighet och som därigenom bidrar till Sveriges utveckling och ett effektivt EU-arbete (prop. 2009/10:175, bet. 2009/10:FiU38, rskr. 2019/20:315).

Av 8 § förvaltningslagen (2017:900) följer att en myndighet inom sitt verksamhetsområde ska samverka med andra myndigheter.

I förarbetena anges att det är väsentligt att alla myndigheters samlade ansträngningar riktas mot det gemensamma målet att erbjuda samhällsmedborgarna goda levnadsvillkor (prop. 2016/17:180 s. 70 f.). Det förutsätter att en myndighet inte ser sin uppgift som strikt isolerad från vad en annan myndighet sysslar med utan att båda gör vad de kan för att underlätta för varandra. Samverkan mellan myndigheter ska leda till att förvaltningen generellt ska bli så enhetlig och effektiv som möjligt. Bestämmelsen utgör emellertid också ett led i regleringen av myndigheternas serviceskyldighet gentemot allmänheten och ger i det avseendet författningsstöd för sådan samverkan mellan myndigheter som underlättar enskildas kontakter med dem.

Avsikten är att en handläggande myndighet – i den utsträckning som det är möjligt och lämpligt – själv ska ta den kontakt med andra myndigheter som behövs för att utredningen i ärendet ska bli tillräcklig (se prop. 1985/86:80 s. 23). Formerna för myndigheternas samverkan kan vara av många olika slag och variera med hänsyn till ändamålet. Det kan t.ex. vara fråga om att låna ut arkivhandlingar enligt 7 § arkivförordningen (1991:446) eller svara på remiss. Det är också vanligt att myndigheter samråder och lämnar varandra upplysningar eller bistår med särskild sakkunskap genom informella kontakter per telefon eller vid möten.

I 6 § andra stycket myndighetsförordningen (2007:515) anges att en myndighet ska verka för att genom samarbete med myndigheter och andra ta till vara de fördelar som kan vinnas för enskilda samt för staten som helhet.

Tidigare riksdagsbehandling

Våren 2021 avstyrkte utskottet motionsyrkanden om samverkan mellan myndigheter (bet. 2020/21:KU22). Utskottet noterade att målet för förvaltningspolitiken bl.a. är en innovativ och samverkande statsförvaltning. Enligt förvaltningslagen ska myndigheterna samverka. I förarbetena till förvaltningslagen anges bl.a. att samverkan ska leda till att förvaltningen generellt blir så enhetlig och effektiv som möjligt. Utskottet fann mot den bakgrunden inte skäl för riksdagen att ta något initiativ i frågan.

Utskottet avstyrkte ett motsvarande motionsyrkande våren 2022 med hänvisning till sin tidigare uppfattning (bet. 2021/22:KU27).

Utskottets ställningstagande

Utskottet finner liksom tidigare inte skäl för riksdagen att ta något initiativ i frågan om samverkan mellan myndigheterna och avstyrker motionsyrkandet.

Språktolkar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om språktolkar.

Motionerna

I motion 2022/23:136 av Robert Stenkvist och Anders Alftberg (båda SD) föreslås att det införs en tidsgräns för rätten att använda samhällsfinansierade språktolkar. I motionen anförs att längden för denna tidsgräns bör sättas i samband med förhandlingar med regeringen i enlighet med Tidöavtalets anda.

Josefin Malmqvist (M) föreslår i motion 2022/23:1407 att möjligheten att begränsa rätten till skattefinansierad tolk utreds. I motionen anförs att det inte är rimligt att personer som bott i Sverige i decennier kan fortsatt kräva tolk vid myndighetskontakter även efter fullföljd utbildning i svenska för invandrare.

I motion 2022/23:2120 av Boriana Åberg (M) föreslås att rätten till gratis tolkservice begränsas. I motionen anförs att en begränsning av rätten till gratis språktolk skulle kunna ha flera positiva effekter. Bland annat skulle det vara ett incitament för att lära sig svenska.

Gällande rätt

I 13 § förvaltningslagen (2017:900) anges att en myndighet ska använda tolk och se till att översätta handlingar om det behövs för att den enskilde ska kunna ta till vara sin rätt när myndigheten har kontakt med någon som inte behärskar svenska.

I förarbetena anges att behovskriteriet ger utrymme för myndigheterna att i vissa fall avstå från tolkning eller översättning (prop. 2016/17:180 s. 299). Ett tänkbart exempel kan enligt regeringen vara ärenden av mindre vikt för den enskilde där kostnaderna för åtgärden framstår som oproportionerliga i förhållande till den enskildes möjligheter att ändå ta till vara sin rätt. Det är alltså ytterst myndigheten som avgör om och i vilken utsträckning det finns ett behov av tolk eller översättning i det enskilda ärendet. Vidare anförs att många gånger kan också behovet av sådana åtgärder tillgodoses i tillräcklig utsträckning med hjälp av myndighetens egna resurser och utan att det är nödvändigt att använda en extern tolk eller översättare (s. 85).

Tidigare riksdagsbehandling

Liknande motionsyrkanden behandlades av utskottet i samband med beredningen av regeringens proposition 2016/17:180 En modern och rättssäker förvaltning – ny förvaltningslag (bet. 2017/18:KU2). Utskottet uttalade att det är viktigt att personer som inte behärskar svenska får tillgång till tolkning och översättning i den mån som bedöms rimlig vid kontakter med myndigheter och sjukvård. Utskottet förutsatte att myndigheterna tillgodoser behovet av tolkning och översättning på det sätt som bedöms lämpligt i varje situation och noterade att behovskriteriet i den nya förvaltningslagen tar sin utgångspunkt i den enskildes möjligheter att ta till vara sin rätt. Utskottet avstyrkte motionsyrkandena.

Våren 2018 avstyrkte utskottet motsvarande motionsyrkanden och vidhöll sitt tidigare ställningstagande (bet. 2017/18:KU37). Även våren 2019

avstyrkte utskottet liknande motionsyrkanden och anförde att utskottet förutsatte att myndigheterna tillgodoser behovet av tolkning och översättning på det sätt som bedöms lämpligt i varje situation (bet. 2018/19:KU28). Våren 2021 avstyrktes motsvarande motionsyrkanden efter förenklad beredning (bet. 2020/21:KU22).

Senast våren 2022 avstyrkte utskottet motsvarande motionsyrkanden med hänvisning till sin tidigare bedömning (bet. 2021/22:KU27). I denna del lämnades två reservationer (M, SD).

Utskottets ställningstagande

Utskottet förutsätter att behovet av tolkning och översättning tillgodoses på det sätt som bedöms lämpligt i varje situation och med tillämpning av vad som anges i förvaltningslagen. Utskottet avstyrker motionsyrkandena.

Lättläst svenska

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om lättläst svenska.

Motionerna

I motion 2022/23:559 av Markus Wiechel (SD) yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om att man ska presentera lättlästa budgetar i all offentlig verksamhet.

Anne-Li Sjölund och Ulrika Heie (båda C) föreslår i motion 2022/23:1659 att regelverket om krav på lättläst text förtydligas och stärks.

Gällande rätt

Språklagen

Enligt 11 § språklagen (2009:600) ska språket i offentlig verksamhet vara vårdat, enkelt och begripligt. I förarbetena till bestämmelsen anges att innebörden av att språket ska vara vårdat är att det ska följa gängse språknormer (prop. 2008/09:153 s. 32). Att språket ska vara enkelt innebär att det ska ligga relativt nära talspråket, och att språket ska vara begripligt innebär att det ska vara anpassat så att mottagaren bör kunna förstå. Av förarbetena framgår vidare att det är angeläget att samhällsinformationen utformas med tanke på att många människor har läs- och skrivsvårigheter och att detta också får anses ligga i uttrycken enkelt och begripligt.

Myndigheten för tillgängliga mediel

Enligt 1 § förordningen (2010:769) med instruktion för Myndigheten för tillgängliga medier ska myndigheten arbeta för att alla ska ha tillgång till litteratur, nyheter och samhällsinformation utifrån vars och ens förutsättningar oavsett läsförmåga eller funktionsnedsättning.

Tidigare riksdagsbehandling

Konstitutionsutskottet har tidigare behandlat motionsyrkanden om lättläst information på myndigheters webbplatser (se bl.a. bet. 2009/10:KU29, bet. 2010/11:KU23 och bet. 2015/16:KU17). Våren 2016 ansåg utskottet att det saknades skäl att tillstyrka yrkandena med hänvisning till de krav som redan ställs på offentlig verksamhet och statliga myndigheter i språklagen (bet. 2015/16:KU17). Våren 2021 ansåg utskottet liksom tidigare att det saknades skäl att tillstyrka motionsyrkanden om lättläst svenska mot bakgrund av de krav som redan i dag ställs på offentlig verksamhet samt det arbete Myndigheten för tillgängliga medier utför (bet. 2020/21:KU22).

Senast våren 2022 vidhöll utskottet sin tidigare uppfattning och avstyrkte en motion om lättläst svenska (bet. 2021/22:KU27).

Utskottets ställningstagande

Liksom tidigare finner utskottet mot bakgrund av de krav som redan i dag ställs på språket i offentlig verksamhet och det arbete som Myndigheten för tillgängliga medier utför inte skäl för att tillstyrka motionsyrkandena. Utskottet avstyrker motionsyrkandena.

Skydd av beslutsfattare

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om skydd av beslutsfattare.

Motionen

I motion 2022/23:580 av Helena Storckenfeldt (M) föreslås att man bör utreda möjligheten att tillåta myndighetspersoner att skriva under beslut med tjänstgöringsnummer i stället för med namn.

Gällande rätt

Förvaltningslagen

Enligt 31 § förvaltningslagen (2017:900) ska det för varje skriftligt beslut finnas en handling som visar

1. dagen för beslutet
2. vad beslutet innehåller
3. vem eller vilka som har fattat beslutet
4. vem eller vilka som har varit föredragande
5. vem eller vilka som har medverkat vid den slutliga handläggningen utan att delta i avgörandet.

Offentlighets- och sekretesslagen

Enligt 39 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) gäller sekretess i personaladministrativ verksamhet för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående utsätts för våld eller lider annat allvarligt men om uppgiften röjs. Vidare gäller sekretess i personaladministrativ verksamhet för uppgift om en enskilds bostadsadress, privata telefonnummer och andra jämförbara uppgifter om personalen, uppgift i form av fotografisk bild som utgör underlag för tjänstekort eller för intern presentation av myndighetens personal samt uppgift om närstående till personalen, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående lider men.

Pågående arbete

I april 2022 beslutade regeringen att tillsätta en särskild utredare som skulle överväga olika författningsändringar för att minska offentliganställdas utsatthet för våld, hot och trakasserier (dir. 2022:31). Syftet var både att förbättra situationen för de anställda och att värna den offentliga verksamheten.

Utredaren skulle bl.a.

- analysera behovet av en minskad exponering av offentliganställdas namn och ta ställning till om behovet motiverar författningsändringar som minskar kraven på användning av namn i beslut och andra handlingar som dokumenterar åtgärder
- analysera behovet av ett starkare skydd för uppgifter om offentliganställda och ta ställning till om behovet motiverar författningsändringar som stärker skyddet för uppgifterna
- göra en språklig och saklig översyn av straffbestämmelserna om våld eller hot mot tjänsteman, förgripelse mot tjänsteman och våldsamt motstånd och ta ställning till om skyddet behöver förstärkas
- ta ställning till om det straffrättsliga skyddet för tjänstemän mot förolämpningar och andra kränkningar behöver förstärkas
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget skulle redovisas senast den 1 augusti 2023.

I februari 2023 beslutade regeringen om tilläggsdirektiv till utredaren (dir. 2023:16). Utredaren får enligt tilläggsdirektivet när det gäller offentliganställda som med anledning av sina arbetsuppgifter löper en förhöjd

risk för att utsättas för våld, hot, trakasserier eller annan otillbörlig påverkan lämna författningsförslag som innebär

- minskad exponering av offentliganställdas namn i beslut och andra handlingar som dokumenterar åtgärder
- ett starkare skydd för uppgifter om offentliganställda och deras närstående.

Utredningstiden förlängs också till den 1 januari 2024.

Tidigare riksdagsbehandling

Våren 2021 avstyrkte utskottet ett motsvarande motionsyrkande (bet. 2020/21:KU22). Utskottet anförde att det i offentlighets- och sekretesslagen finns bestämmelser om sekretess för vissa uppgifter om offentliganställda, som syftar till att ge dessa skydd mot hot och trakasserier. Utskottet fann inte skäl för riksdagen att ta något initiativ. Även våren 2022 avstyrkte utskottet ett motsvarande motionsyrkande med hänvisning till sitt tidigare ställningstagande (bet. 2021/22:KU27).

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att en särskild utredare ska överväga olika författningsändringar för att minska offentliganställdas utsatthet för våld, hot och trakasserier. Utredaren får lämna författningsförslag som innebär minskad exponering av offentliganställdas namn i beslut och andra handlingar som dokumenterar åtgärder samt ett starkare skydd för uppgifter om offentliganställda och deras närstående. Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionen.

Opinionsbildande verksamhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om opinionsbildande verksamhet.

Motionerna

I motion 2022/23:586 av Helena Storckenfeldt och Lars Püss (båda M) yrkande 1 föreslås att regeringen ser över myndigheternas regleringsbrev för att se till att myndigheterna ägnar sig åt myndighetsutövning och inte politisk opinionsbildning.

Ida Drouge (M) framhåller i motion 2022/23:1085 yrkande 9 att myndigheter inte bör bedriva opinionsbildande verksamhet.

I motion 2022/23:1844 av Sten Bergheden (M) begärs att styrningen av statliga myndigheter, verk och bolag förtydligas för att motverka att

partipolitisk kommunikation och försök till politisk påverkan förmedlas av dessa institutioner.

Gällande ordning

Regeringsformen

Enligt 1 kap. 9 § regeringsformen gäller att domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter i sin verksamhet ska beakta allas likhet inför lagen samt iakttä saktighet och opartiskhet.

Förvaltningslagen

I 5 § förvaltningslagen (2017:900) anges bl.a. att en myndighet endast får vidta åtgärder som har stöd i rättsordningen. I sin verksamhet ska myndigheten vara saklig och opartisk.

I förarbetena anförs att legalitetsprincipen är av central betydelse inom förvaltningsrätten eftersom kravet på författningsstöd bildar utgångspunkt för myndigheternas verksamhet såväl när det gäller att handlägga ärenden och besluta i dessa som i fråga om annan verksamhet som en myndighet bedriver (prop. 2016/17:180 s. 58 f.). Vidare anförs att Förvaltningsrättsutredningen med en praxisgenomgång har belyst att det i viss utsträckning förekommer att förvaltningsbeslut som överklagats till allmän förvaltningsdomstol upphävs av domstolen med hänvisning till att det nödvändiga författningsstödet för åtgärden har saknats (se SOU 2010:29 s. 145–146). I propositionen anförs att detta dock inte betyder att myndigheterna har utövat sin offentliga makt helt utan hänsyn till gällande rätt. Normalt får det i stället antas vara fråga om en felaktig tolkning av tillämpliga – och kanske ibland oklara – bestämmelser. I vissa situationer blir gränsen mellan oriktig tillämpning av rättsregler och avsaknaden av författningsstöd också flytande. Utredningens praxisgenomgång ger en klar indikation på att myndigheterna inte alltid i tillräcklig utsträckning tar reda på om de har stöd i rättsordningen för sina åtgärder. Utvecklingen från en mer klassisk förvaltning mot en förvaltning med ökade inslag av informationsuppgifter och mera kundrelaterade aktiviteter, t.ex. i form av olika digitala självbetjäningstjänster, har också inneburit ökade risker i detta avseende. Det är därför enligt propositionen angeläget att ge en klar signal om att all offentlig verksamhet, oavsett dess karaktär, ytterst måste grundas på skrivna regler i rättsordningen (prop. 1973:90 s. 397). Skiljelinjen mellan privaträttsliga subjekts principiella rätt till ett fritt agerande och myndigheternas skyldighet att fullgöra bestämda uppgifter i det allmännas tjänst bör alltså tydligt markeras.

Den förvaltningspolitiska propositionen

I proposition 2009/10:175 (s. 38 f.) bedömde regeringen att det inte bör vara en uppgift för en myndighet att bedriva opinionsbildning eller företräda

särintressen inom sitt verksamhetsområde. Informationsverksamheten bör enligt regeringen ligga inom ramen för myndigheternas instruktionsenliga uppgifter eller särskilda regeringsuppdrag. Vidare ansåg regeringen att när myndigheten har informationsuppgifter som ska påverka människors attityder eller beteenden bör informationsinsatserna prövas särskilt noggrant av myndigheten. För att förtydliga och avgränsa myndigheternas informationsuppgifter bedömde regeringen att berörda myndigheters instruktioner borde ses över.

Av propositionen framgår att Förvaltningskommittén hade definierat opinionsbildning som externa informationsaktiviteter riktade mot allmänheten i syfte att aktivt påverka dess kunskaper, attityder och beteenden i en avsedd riktning. Regeringen ansåg inte att det var relevant att använda begreppet opinionsbildning för den sakliga och opartiska information som myndigheterna enligt sina uppdrag ska tillhandahålla och sprida. Regeringen ansåg att myndigheter bör få använda information i sin verksamhetsutövning som ett medel för att påverka kunskaper, attityder och beteenden, under förutsättning att informationen är saklig och opartisk, att insatsen ligger inom ramen för myndighetens uppgifter och inte står i konflikt med någon annan uppgift eller roll som myndigheten har. Utformningen av informationsinsatser som har som uttalat syfte att påverka attityder och beteenden borde dock enligt regeringen prövas noggrant av myndigheten.

Regeringen ansåg däremot inte att det är en uppgift för en myndighet att bedriva opinionsbildning som innebär att myndigheten tar ställning för den ena eller andra sidan i en partipolitiskt kontroversiell fråga i syfte att påverka riksdagen eller regeringen. I kravet på saklighet och opartiskhet ligger att myndigheten inte ska företräda och bedriva lobbning för särintressen inom sitt verksamhetsområde. Det är däremot enligt propositionen viktigt att myndigheten i den allmänna debatten kan bidra med saklig information som kan förbättra underlaget för politiska ställningstaganden.

Regeringen ansåg att det är av största vikt att myndigheternas information präglas av det Förvaltningskommittén benämnde god förvaltningssed och som bl.a. innebär att en försiktighetsprincip bör tillämpas vid val av form för opinionsbildande verksamhet. Regeringen bedömde också att myndighetschefernas och de anställdas omdöme är av avgörande betydelse.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet behandlade motionsyrkanden om opinionsbildande myndigheter våren 2011 (bet. 2010/11:KU23). Utskottet delade regeringens bedömning att det är av största vikt att myndigheternas information präglas av det Förvaltningskommittén benämnde god förvaltningssed och som bl.a. innebär att en försiktighetsprincip bör iaktas vid valet av form för opinionsbildande verksamhet. Utskottet ansåg att frågor om bl.a. myndigheters verksamhet främst är regeringens uppgift att ta ställning till. Även våren 2013 avstyrkte utskottet motioner om opinionsbildande myndigheter med samma motivering

(bet. 2012/13:KU19). Våren 2016 avstyrkte utskottet motionsyrkanden om antalet myndigheter och opinionsbildande myndigheter (bet. 2015/16:KU17). Utskottet framhöll återigen att det är av största vikt att myndigheternas information präglas av det Förvaltningskommittén benämner god förvaltningssed.

Våren 2018 vidhöll utskottet sitt tidigare ställningstagande och avstyrkte motioner om opinionsbildande verksamhet vid myndigheter (bet. 2017/18:KU37). Utskottet var inte heller berett att ta något initiativ till ett tillkännagivande om ett förbud mot att använda statliga medel för att bedriva opinionsbildande verksamhet gentemot svenska beslutsfattare.

Även våren 2019 avstyrkte utskottet motionsyrkanden om myndigheters opinionsbildande verksamhet (bet. 2018/19:KU28). Utskottet ansåg att det är av största vikt att myndigheternas information präglas av det som Förvaltningskommittén benämnde god förvaltningssed och som bl.a. innebär att en försiktighetsprincip bör iakttas vid valet av form för opinionsbildande verksamhet. Utskottet fann inte skäl att ta något initiativ i frågan om opinionsbildande verksamhet vid myndigheter. Inte heller var utskottet berett att ta något initiativ i frågan om ett förbud mot att använda statliga medel för att bedriva sådan verksamhet. Våren 2021 avstyrktes motsvarande motionsyrkanden efter förenklad beredning (bet. 2020/21:KU22).

Senast våren 2022 avstyrkte utskottet motsvarande motionsyrkanden (bet. 2021/22:KU27). Utskottet anförde följande:

Enligt 1 kap. 9 § regeringsformen ska domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen samt iakttä saklighet och opartiskhet. Legalitetsprincipen är också central för myndigheternas verksamhet. Den innebär att all offentlig verksamhet, oavsett dess karaktär, ytterst måste grundas på skrivna regler i rättsordningen (prop. 1973:90 s. 397).

Utskottet vill mot bakgrund av detta framhålla att myndigheternas information till allmänheten eller i andra sammanhang alltid måste vara saklig och opartisk. Detta kan innebära att vissa uttryck som vid informationsgivning är önskvärda från kommunikativ synpunkt får träda tillbaka för kravet på en allsidig belysning av en fråga som motsvarar dess komplexitet.

Vidare vill utskottet framhålla att myndigheternas informationsverksamhet måste ligga inom ramen för myndigheternas instruktionsenliga uppgifter eller särskilda regeringsuppdrag.

Utskottet finner inte skäl att ta något initiativ med anledning av förslagen i motionerna. Motionsyrkandena avstyrks.

I denna del lämnades en reservation (M).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande och avstyrker motionsyrkandena om opinionsbildande verksamhet.

Egendomsskydd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om egendomsskydd.

Motionen

I motion 2022/23:775 av Mats Green (M) föreslås att man ska stärka den svenska äganderätten genom skarpare direktiv om myndigheternas hänsynstagande till egendomsskyddet i regleringsbrev.

Gällande ordning

Regeringsformen

I 2 kap. 15 § regeringsformen anges att vars och ens egendom är tryggad genom att ingen kan tvingas avstå sin egendom till det allmänna eller till någon enskild genom expropriation eller något annat sådant förfogande eller tåla att det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnad utom när det krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen. Den som genom expropriation eller något annat sådant förfogande tvingas avstå sin egendom ska vara tillförsäkrad full ersättning för förlusten. Ersättning ska också vara tillförsäkrad den för vilken det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnad på sådant sätt att pågående markanvändning inom berörd del av fastigheten avsevärt försvåras eller att skada uppkommer som är betydande i förhållande till värdet på denna del av fastigheten. Ersättningen ska bestämmas enligt grunder som anges i lag. Vid inskränkningar i användningen av mark eller byggnad som sker av hälsoskydds-, miljöskydds- eller säkerhetsskäl gäller dock vad som följer av lag i fråga om rätt till ersättning. Alla ska ha tillgång till naturen enligt allemansrätten oberoende av vad som föreskrivits ovan.

I samband med att Europakonventionen inkorporerades i svensk rätt 1995 fick bestämmelsen en ny lydelse. Den proportionalitetsprincip som kommer till uttryck i bestämmelsen knyter an till artikel 1 i det första tilläggsprotokollet till konventionen som reglerar skyddet för egendom. I den proposition som låg till grund för inkorporeringen underströks att en proportionalitetsprincip har vunnit hävd i svensk rätt (prop. 1993/94:117 s. 39 f.).

Lydelsen av bestämmelsen ändrades 2010. I första stycket ersattes ordet ”medborgare” med ”vars och ens” för att tydliggöra att fri- och rättighetsskyddet gäller lika för svenska medborgare och andra som vistas här (prop. 2009/10:80 s. 253). Någon saklig ändring var enligt propositionen inte avsedd. I andra stycket första meningen fördes samtidigt in ”full” före ersättning för att tydliggöra huvudprincipen om full ersättning vid expropriativa ingrepp. I tredje stycket, som inte har någon tidigare motsvarighet, togs in en bestämmelse som innebär att rätten till ersättning

vidinskränkningar i användningen av mark eller byggnad som görs av hälsoskydds-, miljöskydds- eller säkerhetsskäl ska regleras i lag. Utskottet tillstyrkte att huvudprincipen om full ersättning vid expropriation och annat sådant förfogande tydliggjordes genom att ordet ”full” lades till i grundlagsbestämmelsen om egendomsskyddet samt att det infördes ett tillägg i bestämmelsen som innebär att det när det gäller rådhetsinskränkningar av hälsoskydds-, miljöskydds- eller säkerhetsskäl dock ska gälla vad som i fråga om rätt till ersättning följer av lag (bet. 2019/10:KU19 s. 47).

Regleringsbrev

Regeringen styr sina myndigheter bl.a. genom regleringsbrev. Genom regleringsbreven kan regeringen precisera sin styrning i form av mål och särskilda uppdrag för myndigheterna. Vid utfärdandet av regleringsbrev måste regeringen förvissa sig om att det är möjligt för myndigheten i fråga att uppnå de mål och uppdrag som anges i ett regleringsbrev och samtidigt följa gällande rätt (bet. 2017/18:KU20 s. 239).

Tidigare riksdagsbehandling

Våren 2022 behandlade utskottet ett likadant motionsyrkande (bet. 2021/22:KU27). Utskottet anförde att myndigheter i sin verksamhet ska ta hänsyn till egendomsskyddet i regeringsformen. Utskottet ansåg att det var regeringens ansvar att se till att myndigheterna har den kompetens som krävs för att göra t.ex. en riktig rättstillämpning. Mot den bakgrunden fann inte utskottet skäl att ta något initiativ med anledning av motionen som därför avstyrktes.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande och avstyrker motionen om egendomsskydd.

Statlig anställning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om statlig anställning.

Motionerna

I motion till 2022/23:705 av Markus Wiechel (SD) föreslås att utnämningmakten reformeras. I motionen anförts bl.a. att det inte ska vara något hinder för att arbeta i en myndighet att man har ett politiskt engagemang

bakom sig. Det ska endast vara meriter och inte politisk tillhörighet som beaktas.

I motion 2022/23:772 av Mats Green (M) begärs ett tillkännagivande om att man bör överväga att införa ett ”declaration of interest” för offentligt anställda. I motionen anføres att det skulle innebära att anställda redovisar personliga engagemang i föreningar, organisationer och företag m.m. som kan, eller objektivt sett antas kunna, förorsaka en intressekonflikt i deras tjänsteutövning.

Gällande ordning

Anställning

Arbetstagare vid förvaltningsmyndigheter som lyder under regeringen anställs av regeringen eller av den myndighet som regeringen bestämmer enligt 12 kap. 5 § första stycket regeringsformen. Av 12 kap. 5 § andra stycket regeringsformen framgår att det vid beslut om statliga anställningar vid förvaltningsmyndigheter som lyder under regeringen ska fästas avseende endast vid sakliga grunder, såsom förtjänst och skicklighet. Enligt förarbetena (prop. 1973:90 s. 405 f.) är bestämmelsen ett uttryck för principen att statliga tjänster ska tillsättas efter objektiva grunder utan att ta hänsyn till ovidkommande omständigheter.

Närmare bestämmelser om tillsättning av statliga tjänster finns i lagen (1994:260) om offentlig anställning, förkortad LOA. Enligt 4 § ska skickligheten sättas främst om det inte finns särskilda skäl för något annat. I förarbetena (prop. 1993/94:65 s. 44) påpekas att förtjänst och skicklighet i regeringsformen nämns endast som exempel och att även andra sakliga grunder kan vägas in vid bedömningen.

Bisysslor

I 7 § lagen (1994:260) om offentlig anställning anges att en arbetstagare inte får ha någon anställning eller något uppdrag eller utöva någon verksamhet som kan rubba förtroendet för arbetstagarens eller någon annan arbetstagares opartiskhet i arbetet eller som kan skada myndighetens anseende. Arbetsgivaren ska enligt 7 a § på lämpligt sätt informera arbetstagarna om vilka slags förhållanden som kan göra en bisyssla otillåten. En arbetstagare ska enligt 7 b § på arbetsgivarens begäran lämna de uppgifter som behövs för att arbetsgivaren ska kunna bedöma arbetstagarens bisysslor. En arbetsgivare ska enligt 7 c § besluta att en arbetstagare som har eller avser att åta sig en bisyssla som inte är förenlig med 7 § ska upphöra med eller inte åta sig bisysslan. För ordinarie domare och chefer för myndigheter som lyder omedelbart under regeringen gäller enligt 7 d § att de på eget initiativ ska anmäla till arbetsgivaren vilka typer av bisysslor de har.

I förarbetena anføres att en anställd själv är skyldig att göra klart för sig om en bisyssla är förtroendeskadlig och därmed förbjuden (prop. 1993/94:65 s. 55

f.). Det är den anställde som gör den slutliga bedömningen och har det juridiska ansvaret. Vidare anförs i propositionen att det med hänsyn till de särskilda krav på objektivitet och integritet som gäller för offentligt anställda är viktigt att privata intressen inte tillåts kollidera med statliga på ett sådant sätt att allmänhetens förtroende för myndigheterna kan äventyras.

Bisyssleutredningen anförde följande i sitt betänkande Offentligt anställdas bisysslor (SOU 2000:80):

En särskild fråga i detta sammanhang är om regeringsformens bestämmelser om de grundläggande fri- och rättigheterna medger att möjligheterna för offentligt anställda att ha bisysslor begränsas. De fri- och rättigheter som man närmast kommer att tänka på är de positiva opinionsfriheterna: yttrandefriheten, inklusive tryckfriheten, mötesfriheten, demonstrationsfriheten, föreningsfriheten och religionsfriheten samt de negativa opinionsfriheterna: skyddet för medborgarna mot tvång att ge till känna sin åskådning i politiskt, religiöst, kulturellt eller annat sådant hänseende samt närings- och yrkesfriheten. De negativa opinionsfriheterna blir aktuella när man diskuterar skyldigheten att anmäla bisysslor.

RF gör inga inskränkningar i fråga om offentligt anställda. De har samma grundläggande fri- och rättigheter som alla andra medborgare. De har rösträtt och är valbara till de politiska församlingarna på samma sätt som andra medborgare.

De positiva opinionsfriheterna, utom religionsfriheten, hör till de fri- och rättigheter som enligt regeringsformen under vissa förutsättningar kan inskränkas genom lag. Sådan lagstiftning skall följa en särskild procedur. Bisysseförbudet i LOA har uppenbarligen inte ansetts kunna innebära en sådan begränsning. I varje fall förekom av förarbetena att döma ingen diskussion om denna fråga vid nya LOA:s tillkomst. LOA har inte betraktats som en rättighetsbegränsande lag. Att stoppa förtroendeskadliga bisysslor tillhör inte de ändamål som enligt RF kan rättfärdiga en inskränkning av fri- och rättigheterna.

Jäv

I förvaltningslagen (2017:900) finns bestämmelser om jäv. I 16 § anges att den som för en myndighets räkning tar del i handläggningen på ett sätt som kan påverka myndighetens beslut i ärendet är jävigt om

- han eller hon eller någon närstående är part i ärendet eller annars kan antas bli påverkad av beslutet i en inte oväsentlig utsträckning
- han eller hon eller någon närstående är eller har varit ställföreträdare eller ombud för en part i ärendet eller för någon annan som kan antas bli påverkad av beslutet i en inte oväsentlig utsträckning
- han eller hon har medverkat i den slutliga handläggningen av ett ärende hos en annan myndighet och till följd av detta redan har tagit ställning till frågor som myndigheten ska pröva i egenskap av överordnad instans
- det finns någon annan särskild omständighet som gör att hans eller hennes opartiskhet i ärendet kan ifrågasättas.

I 18 § första stycket förvaltningslagen anges att den som känner till en omständighet som kan antas göra honom eller henne jävig omedelbart ska anmäla detta till myndigheten.

I förarbetena anförs att de omständigheter som kan grunda jäv av naturliga skäl ofta inte är kända av någon annan än den som jävet gäller (prop. 2016/17:180 s. 100). Följaktligen måste det i första hand vara den jäviga själv som ska uppmärksamma myndigheten på detta genom att göra en anmälan.

Förvaltningspolitik

Målet för den statliga förvaltningspolitiken är en innovativ och samverkande statsförvaltning som är rättssäker och effektiv, har väl utvecklad kvalitet, service och tillgänglighet, och som därigenom bidrar till Sveriges utveckling och ett effektivt EU-arbete (prop. 2009/10:175, bet. 2009/10:FiU38, rskr. 2009/10:315). Ett av flera delmål som regeringen har satt upp för de statliga arbetsgivarna är att de statsanställda ska ha kunskap om och förståelse för grundläggande värden i statsförvaltningen och rollen som statsanställd.

I den förvaltningspolitiska propositionen anfördes att en central grund för hela statsförvaltningen är att arbetet måste utgå från de grundläggande värdena demokrati, rättssäkerhet och effektivitet (prop. 2009/10:175 s. 37). Andra viktiga utgångspunkter för statsförvaltningen är mänskliga rättigheter och principen om icke diskriminering. De statligt anställda ska ha kunskaper om dessa grundläggande värden. Medborgarna ska ha förtroende för och känna tillit till dem som arbetar inom svensk förvaltning. Myndigheter ska fullgöra sina uppgifter i enlighet med de beslut som har fattats av riksdagen och regeringen och de ska fatta materiellt riktiga beslut på grundval av lagar och andra författningar. Att upprätthålla och stärka förvaltningens arbete med ett offentligt etos är angeläget av flera skäl. Det handlar bl.a. om att bemötandet av allmänheten i alla lägen ska kännetecknas av värdighet och respekt och att det vid varje myndighet ska finnas en beredskap för att kunna hantera etiska problemställningar. I detta ingår att utveckla de anställdas etiska förhållningssätt, vilket bl.a. innebär att staten som arbetsgivare fortlöpande måste värna om sådana arbetsförhållanden att den statsanställdes integritet och självständighet tas till vara och uppmuntras, som genomsyras av ett offentligt etos. Förvaltningskommittén bedömde att det fanns behov av att sammanställa en gemensam värdegrund, vilket även regeringen ansåg.

Värdegrundsdelegationen

Värdegrundsdelegationens slutrapport Att säkerställa en god statsförvaltning överlämnades till regeringen den 6 december 2016. I rapporten anges att delegationen genom kunskapsseminarier, utbildning, föreläsningar, skrifter och nätverk har arbetat för att kunskapen, respekten och förståelsen för den statliga värdegrunden upprätthålls på alla nivåer i statsförvaltningen. Dessa former för främjande av en god förvaltningskultur behöver fortsätta, enligt delegationen.

Tidigare riksdagsbehandling

Vid behandlingen av Justitieombudsmännens ämbetsberättelse 2020 anförde utskottet att den grundlagsreglerade skyldighet som åligger dem som utför offentliga förvaltningsuppgifter att iaktta saklighet och opartiskhet är del av grunderna för vårt statsskick (bet. 2020/21:KU11). Utskottet såg mycket allvarligt på brister i detta avseende. Vidare anförde utskottet att myndigheter, kommuner och regioner i sin roll som arbetsgivare har ett ansvar för att anställda ges den kompetensutveckling och det stöd i övrigt som kan behövas för att utföra sina arbetsuppgifter på ett alltigenom korrekt sätt. För detta krävs goda kunskaper om de grundläggande principer och regelverk som gäller för offentlig förvaltning. Utskottet framhöll även värdet av den statliga värdegrunden, som riktar sig till alla som arbetar i staten.

Motioner om att offentliga myndigheter bör genomsyras av en anda av att stå i medborgarnas tjänst och om introduktionsprogram för nyanställda behandlades av utskottet i betänkande 2015/16:KU17 (s. 83). Utskottet konstaterade att det pågick ett arbete för att stärka den statliga värdegrunden och främja värdegrundsarbetet och att regeringen hade beslutat om ett uppdrag till Statskontoret om ledarskap. Utskottet ville inte föregripa resultatet av åtgärderna och avstyrkte motionerna.

Våren 2022 avstyrkte utskottet ett motionsyrkande om att införa ett ”declaration of interest” för offentligt anställda (bet. 2021/22:KU27).

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att det vid tillsättandet av statliga tjänster endast ska fästas avseende vid sakliga grunder, såsom förtjänst och skicklighet. Vidare noterar utskottet att det för statligt anställda finns bestämmelser om bisysslor och jäv. Mot den bakgrunden finner inte utskottet skäl att ta något initiativ med anledning av motionsyrkandena. Utskottet avstyrker motionsyrkandena.

Tjänstemannaansvar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om tjänstemannaansvar.
Jämför särskilt yttrande 2 (SD).

Motionerna

I kommittémotion 2022/23:977 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 9 begärs ett tillkännagivande om behovet av utökat tjänstemannaansvar, inklusive möjlighet till avsked, för att skydda markägare mot felaktig tjänsteutövning i frågor som berör äganderätten. I motionen anfördes att en lång rad av fall har uppmärksamats under senare år där tjänstemän agerat utöver

lagar och regler, eller utöver vad som rimligen kan antas vara lagstiftarens mening i frågor som berör äganderätten.

Ida Drougge (M) föreslår i motion 2022/23:1085 yrkande 2 att det bör införas ett modernare och tydligare tjänstemannaansvar genom utvidgat straffansvar för tjänstefel, i syfte att stärka förtroendet för den offentliga verksamheten.

I motion 2022/23:1954 av Sten Bergheden (M) föreslås att tjänstemannaansvaret återinförs.

I motion 2022/23:1508 av Larry Söder (KD) begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag på utökat straffrättsligt ansvar för tjänstefel.

Gällande ordning

Ämbetsansvarsreformen

De nuvarande bestämmelserna om ansvar för tjänstemän fick sin huvudsakliga utformning 1975 genom den s.k. ämbetsansvarsreformen (prop. 1975:78). Reformen var genomgripande och medförde en betydande avkriminalisering.

Före ämbetsansvarsreformen gällde ett långtgående, särskilt straffrättsligt ansvar för offentligt anställda tjänstemän som innebar att de kunde dömas för tjänstefel (att genom försummelse, oförstånd eller oskicklighet åsidosätta vad som åligger tjänstemannen enligt lag, instruktion eller annan författning, särskild föreskrift eller tjänstens beskaffenhet) eller tjänstemissbruk (att som tjänsteman missbruka sin ställning till förfång för det allmänna eller någon enskild). Den som ämbetsansvaret gällde kunde vid sidan av vanliga straff dömas till de särskilda ämbetsstraffen avsättning och suspension (som avskaffades i samband med reformen). Utöver dessa straffrättsliga regler gällde för statstjänstemän bestämmelser om disciplinansvar i den numera upphävda statstjänstemannalagen (1965:274). Enligt denna (19 §) kunde en tjänsteman åläggas disciplinstraff – varning, löneavdrag, suspension eller, med vissa begränsningar, avsättning – för förseelser enligt en gärningsbeskrivning som i princip var densamma som för tjänstefel. För högre statstjänstemän skulle brott i tjänsten i stället beivras efter åtal (18 §). De kommunalt anställdas disciplinansvar var i huvudsak reglerat i kollektivavtal.

År 1989 genomfördes en ny reform som bl.a. innebar att det straffrättsliga tjänsteansvaret utvidgades på så sätt att straff skulle kunna utdömas inte endast för gärningar som innefattade felaktig myndighetsutövning utan även för andra oriktiga handlingar som hade nära anknytning till myndighetsutövning (prop. 1988/89:113). Straffansvar skulle vidare kunna utdömas vid oaktsamhet och inte endast vid grov oaktsamhet eller uppsåt.

Tjänstefel

Enligt 20 kap. 1 § brottsbalken (BrB) ska den som uppsåtligen eller av oaktsamhet vid myndighetsutövning genom handling eller underlåtenhet

åsidosätter vad som gäller för uppgiften dömas för tjänstefel till böter eller fängelse i högst två år. Om gärningen med hänsyn till gärningsmannens befogenheter eller uppgiftens samband med myndighetsutövningen i övrigt eller till andra omständigheter är att anse som ringa, ska inte dömas till ansvar. Straffansvaret utvidgades 1989 (jfr prop. 1988/89:113) till fall där gärningen har begåtts vid myndighetsutövning; tidigare krävdes att den begåtts i myndighetsutövning. Genom ändringen kom tillämpningsområdet, åtminstone i princip, att bli detsamma som enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen (1972:207).

Lagen om offentlig anställning

Frågor om skiljande från tjänsten regleras i lagen (1982:80) om anställningsskydd och lagen (1994:260) om offentlig anställning, förkortad LOA. I LOA finns även bestämmelser om att arbetstagare som uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter sina skyldigheter i anställningen, om felet med hänsyn till samtliga omständigheter inte är ringa, får meddelas disciplinpåföljd för tjänsteförseelse (14 §). Disciplinpåföljder är varningar och löneavdrag (15 §). Den som är skäligen misstänkt för att i sin anställning ha begått brott ska enligt 22 § LOA anmälas till åtal om misstanken avser bl.a. tjänstefel eller grovt tjänstefel enligt 20 kap. 1 § BrB.

Myndighetsförordningen

Av 25 § myndighetsförordningen (2007:515) följer att om regeringen har bestämt att det ska finnas en personalansvarsnämnd vid myndigheten ska nämnden pröva frågor om skiljande från anställning på grund av personliga förhållanden (när anställningen inte är en provanställning), disciplinansvar, åtalsanmälan samt avstängning. Myndigheternas personalansvarsnämnder har enligt budgetpropositionen för 2018 viktiga funktioner när det gäller att upprätthålla allmänhetens förtroende för statlig förvaltning och tillgodose arbetstagarnas intresse av en korrekt handläggning av de enskilda ärendena. De statliga myndigheterna hanterade 298 personalansvarsärenden 2016, vilket var 26 fler än 2015 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 2 s. 118). Statens ansvarsnämnd prövar frågor om disciplinansvar, åtalsanmälningar, avskedanden, avstängningar och läkarundersökningar med tvång när det gäller statligt anställda i högre befattningar. Till denna krets hör bl.a. myndighetschefer, domare, åklagare och professorer.

Pågående arbete

Utredning om bl.a. tjänstefel

Regeringen gav den 14 maj 2020 en särskild utredare i uppdrag att bl.a. överväga och ta ställning till om det straffrättsliga ansvaret för tjänstefel bör utvidgas och vid behov lämna nödvändiga författningsförslag (dir. 2020:54).

Utredningen tog sig namnet Utredningen om ett förstärkt straffrättsligt skydd för vissa samhällsnyttiga funktioner och några andra straffrättsliga frågor.

Utredningen tillsattes bl.a. mot bakgrund av ett tillkännagivande som riksdagen gjorde våren 2018 på förslag från konstitutionsutskottet, se nedan.

I direktiven anfördes att allmänheten har ett berättigat krav på att statlig och kommunal verksamhet bedrivs på ett ansvarsfullt och korrekt sätt. För att allmänheten ska ha ett högt förtroende för den offentliga verksamheten är det nödvändigt att det finns ett effektivt system för ansvarsutkrävande när det begås felaktigheter. Ett effektivt system för ansvarsutkrävande stärker också medborgarnas rättssäkerhet. Mot denna bakgrund är det viktigt att straffansvaret för tjänstefel är ändamålsenligt utformat.

Vidare anfördes i direktiven att frågan om tjänstemannaansvaret varit föremål för omfattande diskussion sedan såväl 1975 års reform som 1989 års reform. Det har bl.a. ifrågasatts om avkriminaliseringen som blev följden av 1975 års reform gick för långt och om det straffrättsliga ansvaret på nytt borde utökas.

Den 2 februari 2022 överlämnade utredningen sitt betänkande En skärpt syn på brott mot journalister och utövare av vissa samhällsnyttiga funktioner (SOU 2022:2).

I fråga om det straffrättsliga ansvaret för tjänstefel anför utredningen att allmänheten har ett berättigat krav på att offentlig verksamhet bedrivs på ett korrekt och ansvarsfullt sätt. Det är också enligt utredningen viktigt att allmänheten har ett högt förtroende för verksamheten och för samhällets institutioner. Utredningen anför också att det är nödvändigt att det finns ett effektivt system för individuellt ansvarsutkrävande när det begås felaktigheter inom den offentliga verksamheten.

Enligt utredningen har det inte framkommit några starka skäl att avgränsa tjänstefelsansvaret på annat sätt än till myndighetsutövning. Myndighetsutövning är ett över tid noga utmejslat begrepp som enligt utredningens bedömning inte vållar några större tillämpningssvårigheter i detta sammanhang.

Ett mer principiellt skäl för att utvidga det straffrättsliga tjänstefelsansvaret skulle enligt utredningen kunna vara att i större utsträckning binda tjänstemännens arbete vid olika styrande regler. Det skulle rimligtvis medföra behov av en större detaljstyrning av förvaltningen eftersom ett utvidgat ansvar för tjänstemännen sannolikt skulle leda till en större efterfrågan från tjänstemännen på tydlighet i styrningen av verksamheten.

Vidare anför utredningen att ett utvidgat tjänstefelsansvar skulle kunna hävdas ge tjänstemännen större integritet. Genom att (i fler situationer än i dag) kunna hänvisa till straffansvaret skulle – enligt ett sådant resonemang – den enskilda tjänstemannen bättre kunna stå emot påtryckningar från chefer, ledning eller från politiskt håll att agera i strid med vad som åligger honom eller henne i tjänsten. Å andra sidan är det tänkbart att ett utvidgat ansvar också skulle kunna komma att göras gällande mot enskilda tjänstemän som väljer att inte följa arbetsledningen i alla lägen. Det framstår enligt utredningen inte som

troligt att ett utvidgat straffansvar skulle ge tjänstemännen större integritet i arbetet.

Utredningen anför också att ett alltför strängt och onyanserat straffansvar riskerar att skapa en osäkerhetskultur med tjänstemän som är rädda för att fatta beslut.

Sammanfattningsvis bedömer utredningen att den nuvarande utformningen av straffbestämmelsen om tjänstefel inte medför några större tillämpningssvårigheter. De principiella skäl som kan anföras för ett utvidgat tjänstefelsansvar väger enligt utredningen inte upp riskerna med en sådan utvidgning. Utredningen föreslår därför inte några ändringar i det straffrättsliga tjänstefelsansvaret.

Betänkandet bereds inom Regeringskansliet. Regeringen fattade den 9 mars 2023 beslut om en lagrådsremiss om bl.a. straffskärpningar för brott mot journalister och andra utövare av samhällsviktiga funktioner.

Utredning om korruption m.m.

I juli 2022 beslutade regeringen att en särskild utredare skulle göra en översyn av vilka åtgärder som behövs för att motverka otillåten påverkan och korruption (dir. 2022:112). Översynen skulle omfatta statlig, regional och kommunal verksamhet samt näringslivet med särskilt fokus på verksamhet som är offentligt finansierad. I januari 2023 beslutade regeringen att lägga ned utredningen.

Den 8 februari 2023 svarade justitieminister Gunnar Strömmer på en skriftlig fråga om varför regeringen lagt ned utredningen om åtgärder mot otillåten påverkan och korruption (fr. 2022/23:297). I svaret anförde han bl.a. att det krävs t.ex. en översyn av reglerna om tjänstemannaansvar och andra regler som syftar till att möjliggöra effektivt ansvarsutkrävande när offentliganställda begår fel i tjänsten för att värna integriteten i det offentliga beslutsfattandet. Vidare anförde han att det följer av Tidöavtalet att en utredning med uppdrag att göra en sådan översyn ska tillsättas.

Den 14 mars 2023 höll riksdagen en särskild debatt om otillbörlig påverkan på demokratiska institutioner (riksdagens protokoll 2022/23:74, § 1). I debatten uppgav justitieminister Gunnar Strömmer att regeringen vill tillsätta en utredning med uppdrag att bl.a. skärpa den straffrättsliga regleringen mot korruption. Han uppgav också att i samma utredning ska frågan om ansvarsutkrävande utredas. Det s.k. tjänstemannaansvaret, som också följer av Tidöavtalet, kommer att vara en viktig del av den utredningen, uppgav justitieministern.

Tidigare riksdagsbehandling

Våren 2018 föreslog utskottet att riksdagen skulle lämna ett tillkännagivande till regeringen om ett modernare och tydligare tjänstemannaansvar genom ett utvidgat straffansvar för tjänstefel (bet. 2017/18:KU37). Utskottet anförde att 1975 års ämbetsansvarsreform var genomgripande och medförde en

betydande avkriminalisering av fel och försummelser i den offentliga verksamheten. Vidare noterade utskottet att frågan om utformningen av det straffrättsliga ansvaret för offentliga tjänstemän alltsedan dess hade varit föremål för diskussion. Det har bl.a. hävdats att avkriminaliseringen gick för långt och att det straffrättsliga ansvaret borde utökas. Ett utökat straffansvar för tjänstefel skulle enligt utskottets mening stärka skyddet för medborgarnas rättssäkerhet och öka förtroendet för den offentliga verksamheten. Det skulle också stärka tjänstemännens position mot otillbörliga politiska påtryckningar och därigenom bidra till att säkerställa förvaltningens självständighet. Utskottet ansåg mot den bakgrunden att en översyn av lagstiftningen om tjänstefel borde göras med inriktningen att det straffbara området skulle utvidgas. Utskottet anförde att det inte förespråkade en återgång till de bestämmelser som gällde före ämbetsansvarsreformen. Lagstiftningen borde i stället anpassas till dagens förhållanden och ge ett modernt och tydligt straffrättsligt skydd för den offentliga verksamheten och medborgarnas rättssäkerhet. Riksdagen beslutade enligt utskottets förslag (rskr. 2017/18:229–230).

Våren 2019 avstyrkte utskottet motionsyrkanden om tjänstemannaansvar och hänvisade till ett tillkännagivande våren 2018 till regeringen om ett modernare och tydligare tjänstemannaansvar genom ett utvidgat straffansvar för tjänstefel (bet. 2018/19:KU28). Våren 2021 avstyrkte utskottet motionsyrkanden om tjänstemannaansvar och hänvisade till att regeringen gett en särskild utredare i uppgift att bl.a. ta ställning till om det straffrättsliga ansvaret för tjänstefel borde utvidgas (bet. 2020/21:KU22).

Våren 2022 föreslog utskottet att riksdagen skulle tillkänna för regeringen att den skyndsamt borde utreda och införa ett modernare tjänstemannaansvar genom ett utvidgat straffansvar för tjänstefel i syfte att stärka förtroendet för den offentliga verksamheten (bet. 2021/22:KU27). Ledamöterna från Socialdemokraterna, Centerpartiet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet reserverade sig och ansåg att beredningen av betänkandet från Utredningen om ett förstärkt straffrättsligt skydd för vissa samhällsnyttiga funktioner och några andra straffrättsliga frågor inte borde föregripas.

Riksdagen biföll reservationen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar de uttalanden som gjorts av justitieministern om att regeringen avser att utreda frågan om förändringar av tjänstemannaansvaret. Mot den bakgrunden avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Digitalisering

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om digitalisering.
Jämför reservation 4 (SD) och 5 (C).

Motionerna

I kommittémotion 2022/23:1012 av Rashid Farivar m.fl. (SD) föreslås att det ska vara en uttalad rättighet för medborgare och företag att kunna ta emot myndighetspost elektroniskt (yrkande 1) och att det ska vara obligatoriskt för statliga myndigheter, regioner och kommuner att erbjuda myndighetspost digitalt (yrkande 2).

Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) föreslår i kommittémotion 2022/23:1643 att offentlig verksamhet, såväl myndigheter som välfärdsverksamheter, bör digitaliseras mer (yrkande 3), att offentliga tjänster ska kunna hanteras digitalt (yrkande 14) och att digital meddelandehantering bör vara standard och det primära sättet att kommunicera med medborgarna och mellan myndigheter (yrkande 15).

Gällande ordning

Förvaltningslagen

I 6 § förvaltningslagen (2017:900) anges att en myndighet ska se till att kontakterna med enskilda blir smidiga och enkla. Enligt 7 § ska en myndighet vara tillgänglig för kontakter med enskilda och informera allmänheten om hur och när man kan kontakta myndigheten.

I förarbetena anförs att 7 § förvaltningslagen innebär att myndigheterna ska vara tillgängliga för allmänheten i så stor utsträckning som möjligt (prop. 2016/17:180 s. 292). Kravet på tillgänglighet är inte begränsat till enbart vissa former av kontakter som t.ex. besök, telefonsamtal, e-post eller en digital tjänst på myndighetens webbplats. Bestämmelsen ska dock inte tolkas alltför vidsträckt. En myndighet avgör t.ex. själv i vilken utsträckning som tillgänglighet via sociala medier är lämplig och till nytta för myndighetens verksamhet ur ett medborgarperspektiv. Vidare anförs i propositionen att regleringen bör vara neutral i förhållande till den omfattande och kontinuerligt ökande digitala förvaltningen (s. 70). Ett allmänt formulerat krav om tillgänglighet främjar enligt propositionen en snabbare utveckling av god förvaltningssed på området, eftersom man inte låser sig vid de varianter som nu förekommer utan öppnar för nya lösningar när det gäller digitala kommunikationsformer.

Lagen om elektronisk kommunikation m.m.

I lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation finns bestämmelser som syftar till att enskilda och myndigheter ska få tillgång till säkra och effektiva elektroniska kommunikationer och största möjliga utbyte vad gäller urvalet av elektroniska kommunikationstjänster samt deras pris och kvalitet. Syftet ska uppnås främst genom att konkurrensen och den internationella harmoniseringen främjas. Samhällsomfattande tjänster ska dock alltid finnas tillgängliga på för alla likvärdiga villkor i hela landet till överkomliga priser.

Enligt förordningen (2018:20) om stöd för åtgärder som ger tillgång till telefoni och funktionell tillgång till internet ska Post- och telestyrelsen se till att privatpersoner och företag som saknar tillgång till telefoni och funktionell tillgång till internet får stöd för åtgärder som ger sådan tillgång.

Digitaliseringspolitiken

Målet för digitaliseringspolitiken är att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter (prop. 2011/12:1, utg.omr. 22, bet. 2011/12:TU1, rskr. 2011/12:87).

Under detta mål finns följande två delmål:

- Sverige ska ha bredband i världsklass. Alla hushåll och företag bör ha goda möjligheter att använda sig av elektroniska samhällstjänster och service via bredband (prop. 2009/10:193, bet. 2009/10:TU18, rskr. 2009/10:297).
- Elektroniska kommunikationer ska vara effektiva, säkra och robusta samt tillgodose användarnas behov. Elektroniska kommunikationer ska i första hand tillhandahållas genom en väl fungerande marknad, men staten ska ha ett ansvar på områden där allmänna intressen inte enbart kan tillgodoses av marknaden (prop. 2014/15:1, utg.omr. 22, bet. 2014/15:TU1, rskr. 2014/15:86).

Budgetpropositionen

I budgetpropositionen för 2023 anförts att SCB:s statistik om it-användning bland privatpersoner och deras kontakt med myndigheter över internet visar att det var en tydlig uppgång bland både kvinnor och män under 2021 i flera kategorier (prop. 2022/23:1 utg.omr. 22 s. 94). Andelen kvinnor som har hämtat information från myndigheternas webbplatser har ökat till 87 procent jämfört med 80 procent föregående år, bland män är andelen 84 procent jämfört med 79 procent föregående år. Liknande ökning har skett när det gäller att hantera ärenden online och skicka in blanketter till myndigheter, där andelen kvinnor har ökat till 80 procent mot tidigare 74 procent och andelen män ökat till 79 procent jämfört med 74 procent föregående år. Bland både kvinnor och män som laddar ner blanketter online är ökningarna mindre och andelen är i princip oförändrad omkring 50 procent, vilket varit nivån de senaste fem åren. Detta beror sannolikt på att myndigheterna i allt större

utsträckning erbjuder e-tjänster online, varför behovet av att ladda ner blanketter minskar.

Även av Internetstiftelsens undersökning Svenskarna och internet 2021 framgår att användningen av digitala samhällstjänster är hög, nio av tio personer över 18 år använder olika digitala samhällstjänster. Sett till fördelning mellan könen är det inga större skillnader, 91 procent av männen uppger i undersökningen att de har använt en digital samhällstjänst jämfört med 89 procent av kvinnorna.

Vidare anförs i propositionen att antalet personer och företag som använder tjänsten Mina meddelanden för att ta emot digital myndighetspost fortsatte att öka under 2021. Antalet anslutna privatpersoner och företagare som mottagare uppgick till över 5,4 miljoner, vilket kan jämföras med omkring 4,3 miljoner mottagare 2020. Nära 82 miljoner meddelanden skickades genom infrastrukturen 2021 vilket är en ökning med över 55 procent jämfört med föregående års nivå om ca 52 miljoner. På avsändarsidan ökade antalet anslutna statliga myndigheter och kommuner från 165 till 202 under 2021.

Granskningsrapport från Riksrevisionen

Riksrevisionen granskade 2021 myndigheternas arbete med att säkerställa service av god tillgänglighet och kvalitet till enskilda som inte kan eller vill använda digitala kanaler. Resultatet av granskningen redovisades i rapporten Var god dröj, myndigheterna digitaliserar – service till enskilda som inte kan eller vill vara digitala (RiR 2021:8).

Granskningen visade att myndigheternas nåbarhet per telefon i de flesta fall är god, men att ett antal myndigheter har orimligt långa och försämrade väntetider i den bemannade telefonkundtjänsten. Det är också en brist att endast ett fåtal av de myndigheter som tar emot fysiska kontorsbesök följer upp väntetider hos kontoren. Myndigheternas anträffbarhet räknat i öppettider är överlag god, men har försämrats framför allt när det gäller telefonkundtjänst. Ett antal myndigheter kan även förbättra åtkomligheten till service genom fler funktioner per telefon, såsom återuppringning och alternativ till digital identifiering.

Endast ett fåtal myndigheter har genomfört studier som ger en tydlig bild av enskildas behov av service i alternativ till digitala kanaler. Det finns viktiga lärdomar att dra av dessa studier för att förstå under vilka omständigheter det går bra att digitalisera myndigheters service och tjänster, och när kontakterna med enskilda bättre hanteras via alternativ till digitala servicekanaler. Riksrevisionen konstaterar att digitaliseringen av myndigheternas tjänster och service i grunden är en positiv utveckling men att behovet att få stöd vid sidan av de digitala kanalerna sannolikt kommer att kvarstå under överskådlig tid. Riksrevisionen tar vidare fasta på att alla myndigheter har en skyldighet att vara serviceinriktade och på ett smidigt och enkelt sätt ge den hjälp som krävs för att privatpersoner och företag ska kunna ta till vara sina intressen. Riksrevisionen konstaterar sammanfattningsvis att det ytterst är regeringen

som har det övergripande ansvaret för att göra en helhetsbedömning och vid behov ställa tydligare service- och tillgänglighetskrav på berörda myndigheter.

Riksrevisionens bedömning är att regeringen bör ställa tydligare krav på god service i icke-digitala kanaler, så att myndigheterna fullgör sin skyldighet att på ett smidigt och enkelt sätt ge den hjälp som krävs för att enskilda som inte kan eller vill vara digitala ska kunna ta tillvara sina intressen.

Regeringen instämmer i Riksrevisionens bedömning att det är viktigt att myndigheterna har en likvärdig service och tillgänglighet för enskilda och att det är angeläget att det finns alternativ till digitala kanaler för enskilda som inte kan eller vill vara digitala. Regeringen delar även Riksrevisionens bedömning att det är viktigt att det finns tydliga krav på myndigheterna när det gäller god service och tillgänglighet i såväl digitala som icke-digitala kanaler. Enligt regeringen bör kraven framför allt skärpas inom den löpande styrningen av enskilda myndigheter just för att kraven ska vara så verksamhetsanpassade och ändamålsenliga som möjligt.

Konstitutionsutskottet såg positivt på det digitaliseringsarbete som pågick i statsförvaltningen, men ville samtidigt framhålla vikten av att medborgarna erbjuds god service även i icke-digitala kanaler, så att alla enskilda kan ta till vara sina intressen och medborgerliga rättigheter (bet. 2021/22:KU7). Utskottet såg också positivt på den utbyggnad av statliga servicekontor som pågår runtom i landet för att åstadkomma en lokal statlig närvaro och service. Som Riksrevisionen konstaterade är det regeringen som har det övergripande ansvaret för myndigheternas verksamhet och som ansvarar för att göra en helhetsbedömning av hur myndigheterna lever upp till de krav som ställs på verksamheten. Utskottet delade Riksrevisionens bedömning att det fanns behov av att utveckla styrningen och uppföljningen av myndigheternas icke-digitala service. Sammantaget ansåg utskottet att det var angeläget att regeringen utvecklade både styrningen och uppföljningen av myndigheterna.

Myndigheten för digital förvaltning

På regeringens uppdrag gör Myndigheten för digital förvaltning varje år en samlad analys av hur digitaliseringen fortskrider. Regeringen har genom förordningen (2018:1938) om tillgänglighet till digital offentlig service gett Myndigheten för digital förvaltning rätt att meddela föreskrifter om bl.a. tillgänglighetskrav för offentliga myndigheters webbplatser och applikationer. Enligt dessa föreskrifter ska all digital offentlig service fr.o.m. juni 2021 vara möjlig att uppfatta och vara hanterbar, begriplig och robust (MDFFS 2019:2).

Tidigare riksdagsbehandling

Våren 2021 behandlade utskottet motionsyrkanden om digitalisering (bet. 2020/21:KU22) och anförde då följande:

Utskottet noterar att det pågår arbete för att utnyttja digitaliseringens möjligheter bättre inom förvaltningen. Exempelvis har It-driftsutredningen nyligen lämnat ett delbetänkande och ska slutredovisa sitt uppdrag senast

i oktober 2021. I januari 2021 fick Myndigheten för digital förvaltning i uppdrag av regeringen att tillhandahålla ett rättsligt stöd till den offentliga förvaltningen avseende förvaltningsgemensamma digitaliseringsfrågor. Mot den bakgrunden finner inte utskottet skäl att föreslå riksdagen att besluta något tillkännagivande om digitala tjänster inom förvaltningen. Motionsyrkandena avstyrks.

Även våren 2022 avstyrkte utskottet motionsyrkanden om digitalisering (bet. 2021/22:KU27). Utskottet vidhöll sin tidigare bedömning att det med hänsyn till det arbete som pågick inte fanns skäl att ta något initiativ. I denna del lämnades fyra reservationer (M, SD, C, KD).

Utskottets ställningstagande

Utskottet förutsätter att regeringen fortsätter arbetet med att utnyttja digitaliseringens möjligheter inom förvaltningen. Motionsyrkandena avstyrks.

Myndigheternas ledningsformer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om myndigheternas ledningsformer.

Jämför reservation 6 (C).

Motionen

I kommittémotion 2022/23:1121 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 31 föreslås att man prövar om fler myndigheter bör ledas av styrelser.

Gällande ordning

Myndighetsförordningen

Den 1 januari 2008 trädde myndighetsförordningen (2007:515) i kraft. Syftet med förordningen är bl.a. att tydligare reglera ansvaret för myndigheternas verksamheter. I samband med att varje myndighets instruktion sågs över för att anpassas till den nya förordningen övervägdes även myndighetens ledningsform. Myndighetsförordningen reglerar de tre ledningsformerna enrådighetsmyndighet, styrelsemyndighet och nämndmyndighet. Den tidigare vanligaste ledningsformen styrelse med begränsat ansvar togs bort i och med den nya regleringen.

Enligt 2 § myndighetsförordningen leds en myndighet av

1. en myndighetschef (enrådighetsmyndighet)
2. en styrelse (styrelsemyndighet)
3. en nämnd (nämndmyndighet).

Myndighetens ledningsform anges i myndighetens instruktion eller i någon annan författning. I 3 § anges att myndighetens ledning ansvarar inför regeringen för verksamheten och ska se till att den bedrivs effektivt och enligt gällande rätt och de förpliktelser som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen, att den redovisas på ett tillförlitligt och rättvisande sätt samt att myndigheten hushållar väl med statens medel.

Den förvaltningspolitiska propositionen

Enligt den förvaltningspolitiska proposition som regeringen lämnade i mars 2010 (prop. 2009/10:175 s. 108 f.) väljer regeringen den ledningsform som bäst gagnar verksamheten. Verksamhetens art, politiska prioriteringar och regeringens behov av att styra myndigheten på ett visst sätt är enligt propositionen utgångspunkten för valet av ledningsform. I propositionen anfördes att det i de allra flesta förvaltningsmyndigheter är myndighetschefen som ansvarar för verksamheten inför regeringen. Ledningsformen lämpar sig i regel väl för verksamheter som i hög grad är styrd av lag, som i huvudsak är av rutinärende- och servicekaraktär eller av främjande karaktär eller en myndighet med ett litet finansiellt ansvar.

Regeringen väljer enligt propositionen att inrätta ett insynsråd i vissa enrådgighetsmyndigheter. Insynsrådet har inga beslutsbefogenheter, utan dess uppgift är att utöva insyn och att ge myndighetschefen råd. Vidare anfördes i propositionen att insynsråd kan förekomma exempelvis då insyn i verksamheten av medborgare och politiker bedöms som särskilt angelägen eller när verksamheten har breda kontaktytor mot många olika grupper.

I propositionen anförde regeringen att den i vissa myndigheter väljer att inrätta en styrelse. Det är då styrelsen som ansvarar inför regeringen för verksamheten. Myndighetschefen ansvarar inför styrelsen för den löpande verksamheten enligt de direktiv och riktlinjer som styrelsen utfärdar. Ledningsformen är enligt propositionen lämplig för myndigheter som beslutar om medel i stor omfattning, myndigheter med stora anslag eller transfereringar, myndigheter som förvaltar stora tillgångar, forskningsintensiv eller kunskapsproducerande verksamhet eller verksamhet som i stor utsträckning påverkar näringslivet, kommuner eller landsting (i dag regioner).

Vägledning

I Finansdepartementets promemoria Vägledning vid val av myndigheters ledningsformer redogörs för vad som bör vara vägledande vid valet av ledningsform. Innehållet i promemorian tar sin utgångspunkt i de kriterier för val av ledningsform som angavs i den förvaltningspolitiska propositionen. Följande kriterier talar enligt promemorian för att en myndighet bör ledas av en styrelse:

- omfattande finansiellt ansvar i form av budgetomslutning eller tillgångar

- stor påverkan på andra samhällssektorer, dvs. näringsliv, kommuner, regioner, ideella organisationer och medborgare, exempelvis genom att myndighetens ledning beslutar om föreskrifter och har ett stort ansvar att göra egna strategiska och principiella vägval
- tvärssektoriell och komplex verksamhet som rör flera samhällsområden
- forskningsintensiv och kunskapsproducerande verksamhet (högre utbildning)
- affärsliknande verksamhet
- tydligt behov av bredd i form av olika kompetenser för att leda verksamheten.

Tidigare riksdagsbehandling

Våren 2014 behandlade utskottet en motion om att lagreglera insynsråden vid enrådighetsmyndigheter (bet. 2013/14:KU26). Utskottet ansåg att det är regeringen som under parlamentariskt ansvar själv ansvarar för utvecklingen av sina myndigheters ledningsformer. Utskottet såg således inget behov av att lagreglera utnämningen av insynsråd vid enrådighetsmyndigheter. Därmed avstyrktes motionen.

Motioner om representation i myndigheternas styrelser och insynsråd behandlades av utskottet i betänkande 2015/16:KU17. Utskottet förutsatte att regeringen sörjer för att myndigheternas styrelser och insynsråd har en ändamålsenlig sammansättning. Utskottet konstaterade att myndigheterna lyder under regeringen som i sin tur är ansvarig inför riksdagen, och utskottet utgick från att regeringen såg till att myndigheterna följer beslut av riksdagen och regeringen. Utskottet såg inte skäl att föreslå ett tillkännagivande om utformningen av myndigheternas styrelser och insynsråd och avstyrkte motionerna.

Våren 2018 behandlade utskottet motionsyrkanden om bl.a. att fler myndigheter ska ledas av en styrelse (bet. 2017/18:KU37). Utskottet avstyrkte motionsyrkandena och vidhöll sitt tidigare ställningstagande att det är regeringen som under parlamentariskt ansvar själv ansvarar för utvecklingen av sina myndigheters ledningsformer. Utskottet ansåg våren 2019 liksom tidigare att det är regeringen som under parlamentariskt ansvar själv ansvarar för utvecklingen av sina myndigheters ledningsformer (bet. 2018/19:KU28). Våren 2021 avstyrktes efter förenklad beredning motsvarande motionsyrkande (bet. 2020/21:KU22).

Senast våren 2022 avstyrkte utskottet ett motionsyrkande om att pröva om fler myndigheter borde ledas av en styrelse (bet. 2021/22:KU27). Utskottet ansåg liksom tidigare att det är regeringen som under parlamentariskt ansvar själv ansvarar för utvecklingen av sina myndigheters ledningsformer. I denna del lämnades en reservation (C).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande om att det är regeringen som under parlamentariskt ansvar själv svarar för utvecklingen av sina myndigheters ledningsformer. Utskottet avstyrker motionsyrkandet.

Regelförenkling

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om regelförenkling.

Jämför reservation 7 (C).

Motionen

Kommittémotion 2022/23:1122 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) föreslås en mer sammanhållen transparent regelförenklingsprocess (yrkande 1), att regeringen i sin styrning och ledning av myndigheter bör tydliggöra arbetet med regelförenklingar (yrkande 3) och att man ska ta fram index och nyckeltal för att kunna mäta och utvärdera förenklingsarbetet hos myndigheterna (yrkande 9).

Gällande ordning

Regelrådet

Regelrådet inrättades 2008 som ett led i regeringens arbete med regelförenkling. Regelrådet är ett särskilt beslutsorgan inom Tillväxtverket som har till uppgift att granska konsekvensutredningar till nya och ändrade regler som får effekter av betydelse för företag. Om regelgivare bedömer att ett författningsförslag kan få sådana effekter ska förslaget med tillhörande konsekvensutredning remitteras till Regelrådet. Regelrådet granskar de remitterade konsekvensutredningarna och bedömer om de uppfyller kraven som ställs i 6 och 7 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning. Regelrådet granskar även konsekvensutredningar som är upprättade på EU-nivå, efter begäran av ansvarigt svenskt departement eller myndighet.

Förenklingspolitik

Regeringen överlämnade i september 2021 skrivelse 2021/22:3 En förenklingspolitik för stärkt konkurrenskraft, tillväxt och innovationsförmåga till riksdagen. I skrivelsen redovisar regeringen nya mål för förenklingspolitiken. De nya målen är:

1. De samlade regelverken ska utgå från proportionalitet och vara utformade så att de bidrar till att främja svenska företags tillväxt, konkurrenskraft samt innovations- och omställningsförmåga.
2. De kostnader för svenska företag som följer av regler ska över tid minska som andel av BNP, och kostnadsutvecklingen ska vara lägre än i omvärlden.
3. Förvaltningsmyndigheters handläggningstider för ärenden som rör företag ska bli kortare och mer transparenta och den förväntade handläggningstiden ska synliggöras för den sökande i fler ärendekategorier.
4. Förvaltningsmyndigheters bemötande och service till företag ska vara företagsanpassat och väl fungerande.
5. Andelen tjänster för företags kontakter med det offentliga som är digitala och andelen enskilda ärenden som kan hanteras digitalt ska öka i syfte att förenkla företagets uppgiftslämnande och övriga myndighetskontakter – det långsiktiga målet är att företagen ska lämna en uppgift en gång och till ett ställe.

Regeringen beskriver också hur den avser att arbeta med att följa upp och nå de nya målen för förenklingspolitiken, bl.a. vilka typer av nya uppdrag som behöver lämnas till olika myndigheter och hur konsekvensutredningarna behöver vidareutvecklas för att nå målen för förenklingspolitiken.

Skrivelsen behandlades av näringsutskottet (bet. 2021/22:NU16). Näringsutskottet konstaterade bl.a. att regeringen bedömer att det i många fall kan vara ändamålsenligt att utvärdera regler efter t.ex. fem år och att vissa regler bör kunna upphöra att gälla utan ytterligare beslut, om inte initiativ till förlängning av regeln tas på grundval av utvärderingen. Näringsutskottet hade ingen annan uppfattning än regeringen i fråga om att det inte vore lämpligt att all lagstiftning eller regelgivning blir föremål för en obligatorisk utvärdering eller automatiskt förlorar sin giltighet efter fem år. Vidare delade näringsutskottet bedömningen att det skulle medföra en betydande administration och kostnader för staten som inte skulle stå i proportion till den förväntade nyttan. Näringsutskottet ansåg att riksdagen skulle rikta ett nytt tillkännagivande till regeringen om att regeringen bör pröva att använda s.k. solnedgångsklausuler när nya lagar och regler införs. Nya lagar och regler, som på förhand bedömts lämpliga för en sådan prövning, skulle då utvärderas efter en viss tid för att se om de uppfyller sitt syfte. Om det då visar sig att de inte behövs skulle dessa lagar och regler upphöra att gälla.

EU:s lagstiftning

EU-kommissionen antog den 29 april 2021 ett meddelande om bättre lagstiftning där det förs fram flera förslag för att anpassa EU:s lagstiftningsprocess för framtiden (COM(2021) 219). Kommissionen föreslår bl.a. följande åtgärder:

- eliminera hinder och onödig byråkrati som fördröjer investeringar och uppbyggnaden av 2000-talets infrastruktur, i samarbete med medlemsländerna, regioner och viktiga aktörer
- förenkla offentliga samråd genom att införa en enda uppmaning att inkomma med synpunkter på den förbättrade portalen Kom med synpunkter
- införa principen ”En in, en ut” som ska minska bördorna för invånarna och företagen genom att man särskilt uppmärksammar konsekvenserna av och kostnaderna för att tillämpa lagstiftningen, särskilt för små och medelstora företag – med den här principen kan man säkerställa att nya bördor som införs kompenseras genom att likvärdiga bördor på samma politikområde tas bort
- integrera FN:s mål för hållbar utveckling så att alla lagstiftningsförslag bidrar till Agenda 2030 för hållbar utveckling
- förbättra det sätt på vilket lagstiftning behandlar och stöder hållbarhet och den digitala omställningen
- integrera strategisk framsyn i politiken för att anpassa den efter framtida behov, exempelvis genom att ta hänsyn till nya stora trender på olika områden som miljö, digitalisering, geopolitik och samhällsekonomi.

Tidigare riksdagsbehandling

Våren 2018 behandlade utskottet motionsyrkanden om regelförenkling och tidsbegränsning av regler (bet. 2017/18:KU39). Utskottet avstyrkte motionerna och anförde följande:

Som utskottet redovisat ovan pågår det ett löpande arbete för att förenkla regler. När det gäller att identifiera regler som upplevs som krångliga arbetar de statliga myndigheterna med tillitsbaserad styrning för att öka rättssäkerheten och effektiviteten i den offentliga verksamheten. Tillitsbaserad styrning handlar om att styrningen bör fokusera mer på tillit för att ta vara på medarbetarnas verksamhetsnära kunskap och erfarenheter. Statskontoret har i rapporten Projekt som bidrar till utvecklingen av en tillitsbaserad styrning redovisat goda exempel på hur myndigheter arbetar med detta. Utskottet vill också framhålla att regeringen ständigt ser över behovet av att ge fler myndigheter i uppdrag att arbeta med förenklingsfrågor för företag. Utskottet noterar vidare att regeringen arbetar med digitalisering och samordning av myndigheter för att minska regelkrångel bl.a. genom uppdraget till Tillväxtverket och 13 andra myndigheter att arbeta mot målen i förenklingsarbetet. Utskottet konstaterar också att riksdagen har riktat två tillkännagivanden om regelförenklingar och handläggningstider till regeringen under 2017 och 2018.

Mot denna bakgrund avstyrks motionsyrkandena.

Även våren 2019 avstyrkte utskottet liknande motionsyrkanden. Utskottet välkomnade det löpande arbetet för att förenkla regler och förutsatte att regeringen även i fortsättningen arbetar med frågan (bet. 2018/19:KU28). Utskottet ansåg dock att inte att det fanns skäl för riksdagen att ta något initiativ i frågan. Företrädare för Liberalerna reserverade sig. I betänkande

2020/21:KU22 avstyrkte utskottet i förenklad ordning motionsyrkanden om regelförenkling.

Senast våren 2022 avstyrkte utskottet motionsyrkanden om regelförenkling (bet. 2021/22:KU27). Utskottet välkomnade det löpande arbetet för regelförenkling som pågick och förutsatte att regeringen även i fortsättningen arbetar med frågan. I denna del lämnades två reservationer (C, L).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande och avstyrker motionsyrkandena om regelförenkling.

Handläggningstider

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om handläggningstider.
Jämför reservation 8 (C).

Motionen

I kommittémotion 2022/23:1122 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 11 föreslås att offentliga handlägningsavgifter ska minska om handläggningen går utöver tidsfristen.

Gällande rätt

Förvaltningslagen

I 11 § förvaltningslagen (2017:900) anges att om en myndighet bedömer att avgörandet i ett ärende som har inletts av en enskild part kommer att bli väsentligt försenat, ska myndigheten underrätta parten om detta. I en sådan underrättelse ska myndigheten redovisa anledningen till förseningen. Enligt 12 § får parten skriftligen begära att myndigheten ska avgöra ärendet, om ett ärende som har inletts av en enskild part inte har avgjorts i första instans senast inom sex månader. Myndigheten ska inom fyra veckor från den dag då en sådan begäran kom in antingen avgöra ärendet eller i ett särskilt beslut avslå begäran. Ett beslut att avslå en begäran om att ärendet ska avgöras får överklagas till den domstol eller förvaltningsmyndighet som är behörig att pröva ett överklagande av avgörandet i ärendet.

I 4 § förvaltningslagen anges att om en annan lag eller en förordning innehåller någon bestämmelse som avviker från förvaltningslagen, tillämpas den bestämmelsen.

På en del områden finns det specialbestämmelser som ger vissa intresseorganisationer klagorätt, se t.ex. 9 kap. 3 § arbetsmiljölagen (1977:1160) och 16 kap. 12 och 13 §§ miljöbalken. Det förekommer också att

det i lagar anges en viss tid inom vilken en myndighet ska fatta beslut. Om myndigheten inte fattar beslut inom den angivna tiden ska ansökan anses ha beviljats, se t.ex. 14 kap. 2 b § lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse.

I förarbetena till förvaltningslagen framhålls att Europadomstolens i sin praxis i fråga om långsam handläggning i nationella domstolar betonat värdet av preventiva rättsmedel som kan användas för att påskynda ett förfarande och därmed leda till att en kränkning undviks (prop. 2016/17:180 s. 103 f.). Domstolen ser positivt på att sådana rättsmedel införs vid sidan av sådana kompensatoriska rättsmedel som kan användas i efterhand för att ge gottgörelse vid uppkomna kränkningar.

Skadestånd

Av 3 kap. 2 § 1 skadeståndslagen (1972:207) följer att staten eller en kommun ska ersätta personskada, sakskada och ren förmögenhetsskada som vållas genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning i sådan verksamhet som staten eller kommunen svarar för. Av punkt 2 i samma paragraf följer att staten eller kommunen också ska ersätta skada som uppkommer på grund av att någon, genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning, allvarligt kränks genom brott som innefattar ett angrepp mot dennes person, frihet, frid eller ära.

Om dessa förutsättningar för skadeståndsskyldighet inte är uppfyllda följer av praxis att staten eller en kommun i stället kan vara ersättningsskyldig för ideell skada som uppkommer till följd av en kränkning av någons fri- och rättigheter enligt Europakonventionen (se bl.a. NJA 2005 s. 462, NJA 2009 s. 463 och NJA 2009 not. 70). Sådan skadeståndsskyldighet kan vara aktuell t.ex. om den enskildes rätt till domstolsprövning inom skälig tid har kränkts och han eller hon inte kan gottgöras för kränkningen på något annat sätt, t.ex. genom strafflindring i det enskilda fallet (NJA 2012 s. 1038 I och II).

Tidigare riksdagsbehandling

Frågan om handläggningstider och dröjsmål hos myndigheter har behandlats av utskottet vid flera tillfällen, bl.a. i samband med beredningen av regeringens proposition 2016/17:180 En modern och rättssäker förvaltning – ny förvaltningslag. Utskottet konstaterade då att det i förslaget till en ny förvaltningslag finns bestämmelser om särskilda förfaranden när ett ärende som inletts av en enskild part handläggs långsamt (bet. 2017/18:KU2). Därmed fick motionsyrkandena anses vara tillgodosedda.

Våren 2018 avstyrkte utskottet motionsyrkanden om handläggningstiden hos myndigheter (bet. 2017/18:KU37). Utskottet anförde att en ny förvaltningslag skulle träda i kraft den 1 juli 2018 och att det i den finns bestämmelser om särskilda förfaranden när ett ärende som inletts av en enskild part handläggs långsamt. Utskottet fann därför inte skäl att ta något initiativ i frågan. Våren 2019 gjorde utskottet en liknande bedömning (bet.

2018/19:KU28). Efter förenklad beredning avstyrkte utskottet motsvarande motionsyrkanden våren 2021 (bet. 2020/21:KU22).

Senast avstyrkte utskottet motionsyrkanden om handläggningstider våren 2022 (bet. 2021/22:KU27). Utskottet noterade att den nya förvaltningslagen trädde i kraft 2018. I den lagen finns bestämmelser om särskilda förfaranden när ett ärende som inletts av en enskild part handläggs långsamt. Mot denna bakgrund var inte utskottet berett att föreslå något initiativ i frågan. I denna del lämnades en reservation (C).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande och avstyrker motionsyrkandet om att det bör införas särskilda regler för att minska avgifter vid långa handläggningstider.

Länsstyrelserna

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om länsstyrelserna.

Motionen

I motion 2022/23:1967 av Sten Bergheden (M) föreslås att man ska överväga en översyn av länsstyrelsernas verksamhet. I motionen anförs att man bör se över länsstyrelsernas arbete och ansvarsområden och även se över om det är möjligt att på sikt avveckla länsstyrelserna helt.

Gällande rätt

I förordningen (2017:868) med länsstyrelseinstruktion anges att det i varje län finns en länsstyrelse som ansvarar för den statliga förvaltningen i länet, i den utsträckning inte någon annan myndighet har ansvaret för särskilda förvaltningsuppgifter. Länsstyrelsen ska verka för att nationella mål får genomslag i länet samtidigt som hänsyn ska tas till regionala förhållanden och förutsättningar. Länsstyrelsen ska utifrån ett statligt helhetsperspektiv arbeta sektorsövergripande och inom myndighetens ansvarsområde samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser.

Utredningar och pågående arbete

Utredningen om den lokala statliga förvaltningen

I sitt slutbetänkande föreslog Utredningen om den lokala statliga förvaltningen bl.a. att länsstyrelserna skulle bli större och väsentligt färre till antalet (SOU 2012:81). Detta skulle på ett genomgripande sätt förändra länsstyrelsernas

möjligheter att bedriva en effektiv verksamhet med hög rättssäkerhet och god kompetens.

Indelningskommittén

Regeringen beslutade 2015 att ge en kommitté i uppdrag att bl.a. föreslå en ny läns- och landstingsindelning som skulle innebära att Sverige delades in i väsentligt färre län och landsting (dir. 2015:77). Kommittén antog namnet Indelningskommittén.

Regeringen beslutade 2017 att detta uppdrag och tillhörande deluppdrag skulle utgå. Kommittén skulle inte heller utreda länsstyrelsernas organisation.

Det regionala utvecklingsansvaret

Regeringen föreslog våren 2018 att lagen om regionalt utvecklingsansvar i vissa län skulle ändras så att lagen omfattade samtliga län (prop. 2017/18:206). Landstingen (numera regionerna) skulle således ta över ansvaret för det regionala utvecklingsansvaret, som tidigare hade legat på länsstyrelserna, i hela Sverige.

Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag (bet. 2017/18:KU46, rskr. 2017/18:418).

Uppdrag till Statskontoret

Regeringen beslutade i mars 2023 att ge Statskontoret i uppdrag att utreda ändrad ansvarsfördelning för viss länsstyrelseverksamhet. Syftet är att bidra till att göra statsförvaltningen mer överskådlig för både medborgare och företag. Statskontoret får i uppdrag att ta fram underlag för ändrad ansvarsfördelning för vissa koncentrerade verksamheter för att den ska göras enhetlig med de områden som regleras i förordningen (2022:593) om vissa förvaltningsmyndigheters regionala indelning.

I uppdraget ingår även att identifiera ytterligare verksamheter som kan koncentreras till vissa länsstyrelser enligt samma geografiska indelning.

Tidigare riksdagsbehandling

I betänkande 2012/13:KU19 avstyrktes motioner om länsstyrelsernas uppgifter med hänvisning till att beredningen av betänkandet från Utredningen om den statliga regionala förvaltningen inte borde föregripas. I betänkande 2013/14:KU26 avstyrktes motioner om länsstyrelsernas uppgifter efter förenklad beredning. Utskottet avstyrkte ett motionsyrkande om länsstyrelsernas uppgifter i betänkande 2015/16:KU17 (s. 84 f.). Utskottet ville inte föregripa Indelningskommitténs arbete.

Senast våren 2018 avstyrkte utskottet motionsyrkanden om länsstyrelsernas uppgifter med hänvisning till att Indelningskommittén nyligen hade överlämnat sitt slutbetänkande till regeringen och att regeringen nyligen hade

lämnat en proposition om ett enhetligt regionalt utvecklingsansvar till riksdagen (bet. 2017/18:KU37). I denna del lämnades en reservation (KD).

Utskottets ställningstagande

Utskottet, som noterar att regeringen i mars 2023 har beslutat att ge Statskontoret i uppdrag att utreda ändrad ansvarsfördelning för viss länsstyrelseverksamhet, finner inte skäl för riksdagen att ta något initiativ i frågan. Motionen avstyrks.

Regeringskansliets organisation

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om Regeringskansliets organisation.

Motionen

I motion 2022/23:1903 av Sten Bergheden (M) föreslås att se över möjligheten att flytta ansvaret för Tullverket från Finansdepartementet till Justitiedepartementet.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har flera gånger tidigare behandlat motioner om Regeringskansliets organisation och frågor som hänger samman med denna. Senast vid budgetbehandlingen hösten 2021 framhöll utskottet liksom tidigare att riksdagen inte har till uppgift att fatta beslut i frågor som rör Regeringskansliets organisation eller departementens ansvarsområden (bet. 2021/22:KU1).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande och avstyrker motionen om att flytta ansvaret inom Regeringskansliet för Tullverket.

Utrikesförvaltningens organisation

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om utrikesförvaltningens organisation.

Jämför reservation 9 (S, C) och 10 (SD).

Motionerna

I ett antal motioner tas frågan upp om att flytta Sveriges ambassad i Israel från Tel Aviv till Jerusalem.

Att ambassaden bör flytta till Jerusalem föreslås i kommittémotion 2022/23:1761 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkande 6, motion 2022/23:176 av Björn Söder (SD) yrkande 2, motion 2022/23:406 av Erik Hellsborn (SD) och motion 2022/23:2031 av Dennis Dioukarev m.fl. (SD).

Även i motion 2022/23:1366 av Mikael Oscarsson och Magnus Oscarsson (båda KD) yrkande 2, motion 2022/23:1586 av Magnus Oscarsson och Dan Hovskär (båda KD) yrkande 2 och motion 2022/23:1574 av Christian Carlsson (KD) föreslås att ambassaden bör flytta till Jerusalem. Magnus Jacobsson (KD) föreslår i motion 2022/23:1809 att ambassaden så snart det är praktiskt möjligt bör flyttas till Jerusalem. I motion 2022/23:1391 av Ingemar Kihlström (KD) föreslås att ambassaden vid lämplig tidpunkt bör flyttas till Jerusalem.

I kommittémotion 2022/23:1758 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 2 föreslås att se över möjligheten att upprätta en ambassad i Somalilands huvudstad Hargeysa med ansvar för såväl Somalia som Somaliland.

Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD) föreslår i motion 2022/23:1265 yrkande 1 en översyn av möjligheten till en löpande och mer transparent redovisning av anmälda oegentligheter vid utlandsmyndigheterna.

I partimotion 2022/23:1673 av Annie Löf m.fl. (C) yrkande 143 och kommittémotion 2022/23:849 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 54 föreslås att utlandsmyndigheternas uppdrag att jobba med jämställdhet och hbtqi-frågor och aktivt stötta civilsamhällets aktörer utvecklas och förtydligas.

Utrikesutskottets yttranden

Utrikesutskottet yttrade sig den 6 december 2022 över motionsyrkandena om att flytta Sveriges ambassad i Israel, om att upprätta en ambassad i Somaliland och om utlandsmyndigheternas uppdrag att arbeta med jämställdhet och hbtqi-frågor (yttr. 2022/23:UU2y). Yttrandet finns i bilaga 2.

I yttrandet noterar utrikesutskottet att utlandsmyndigheternas verksamhet på ett övergripande plan styrs av den gemensamma strategin för utrikesförvaltningen. I utrikesförvaltningens strategi för 2022 figurerar jämställdhet, hbtqi-frågor och stöd till civilsamhället på olika sätt, exempelvis genom den feministiska utrikespolitik som gällde under den förra regeringen

och demokratisatsningen ”Drive for Democracy”. Utrikesutskottet konstaterar att frågor som rör jämställdhet är grundläggande svenska värderingar och bör därmed präglade svensk utrikespolitik, också utlandsmyndigheternas verksamhet. Hur man arbetar med dessa frågor framöver kommer att styras av den kommande strategin för utrikesförvaltningen. Utrikesutskottet bedömer därmed att det inte är aktuellt med ett tillkännagivande i frågan.

När det gäller specifika motionsyrkanden påminner utrikesutskottet i likhet med tidigare om att det följer av regeringsformen att regeringen beslutar om Regeringskansliets och därmed utrikesförvaltningens organisation och fördelningen av resurser inom utrikesförvaltningen. Enligt utrikesutskottet är detta en lämplig ordning. Däremot förväntas regeringen löpande samråda med riksdagen om den strategiska utvecklingen av Sveriges utrikesrepresentation. Sveriges internationella relationer påverkas t.ex. av om en utlandsmyndighet öppnas eller stängs. Sådana beslut bör därför vara långsiktiga och bygga på väl förankrade strategier. Utrikesutskottet utgår från att regeringen samråder med riksdagen, genom bl.a. utrikesutskottet, när det finns information inför beslut om strategiska förändringar i utrikesrepresentationen.

Utrikesutskottet anser att konstitutionsutskottet bör avstyrka motionsyrkandena.

Den 23 februari 2023 yttrade sig utrikesutskottet över två motionsyrkanden om dels en löpande och mer transparent redovisning av anmälda oegentligheter vid utlandsmyndigheterna, dels att utlandsmyndigheternas uppdrag att jobba med jämställdhet och hbtqi-frågor och aktivt stötta civilsamhällets aktörer utvecklas och förtydligas. Yttrandet finns i bilaga 3.

Utrikesutskottet står fast vid sina tidigare ställningstaganden i yttranden över likalydande förslag som i de motionsyrkanden som nu är aktuella, se yttrandena 2021/22:UU1y och 2022/23:UU2y. Utrikesutskottet rekommenderar därmed att konstitutionsutskottet avstyrker de aktuella motionsyrkandena.

Tidigare riksdagsbehandling

Konstitutionsutskottet har vid flera tillfällen avstyrkt motioner om utrikesförvaltningens organisation och förändringar inom utrikesrepresentationen på den grunden att riksdagen inte har till uppgift att fatta beslut i frågor som rör utrikesförvaltningens organisation och förändringar inom utrikesrepresentationen. I samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2022 delade utskottet utrikesutskottets uppfattning att Sverige behöver en effektiv och välutrustad utrikesförvaltning både i Stockholm och på plats ute i världen (bet. 2021/22:KU1). Det är viktigt för att förstå politiska och ekonomiska skeenden i världen och för att upprätthålla relationer som ligger till grund för samarbete inom utrikespolitik, utvecklingsarbete och andra viktiga områden med andra länder, regioner och multilaterala organisationer. Utskottet framhöll vikten av att utlandsmyndigheterna i sin migrationsverksamhet har ett betryggande och

ändamålsenligt skydd mot oegentligheter. Utskottet ansåg dock liksom tidigare att det inte bör vara en uppgift för riksdagen att besluta i frågor om utrikesförvaltningens organisation eller utformning i övrigt. Utskottet föreslog därför i likhet med utrikesutskottet att riksdagen skulle avslå motionsyrkandena.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar liksom tidigare att riksdagen inte har till uppgift att fatta beslut i frågor som rör utrikesförvaltningens organisation och förändringar inom utrikesrepresentationen. Mot den bakgrunden avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Reservationer

1. Främjande av demokrati, punkt 1 (C)

av Malin Björk (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:1881 av Malin Björk m.fl. (C) yrkande 12 och
avslår motion
2022/23:181 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 25.

Ställningstagande

En livskraftig och stark demokrati förutsätter allmänhetens delaktighet på många olika sätt och i många olika former. Med detta som utgångspunkt måste alla ha faktiska möjligheter att ta del av och själva delta i de demokratiska processerna. Regeringen bör därför verka för en ökad demokratisk delaktighet. Det handlar om allt från möjlighet att delta i val till att kunna ta del av offentliga handlingar. Människor med olika typer av funktionsnedsättningar, men även såväl yngres som äldres specifika möjligheter och utmaningar när det gäller delaktighet, och den digitala utvecklingens potential för att öka delaktigheten måste ständigt utvärderas och följas upp med anpassade lösningar. Regeringen bör framför allt tillse att myndigheternas arbete för att öka möjligheten till demokratisk delaktighet för personer med funktionsnedsättning stärks.

2. Främjande av demokrati, punkt 1 (MP)

av Jan Riise (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:181 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 25 och
avslår motion
2022/23:1881 av Malin Björk m.fl. (C) yrkande 12.

Ställningstagande

Kommittén Demokratien 100 år föreslog i sitt betänkande att länsstyrelserna skulle ges ett långsiktigt demokratifrämjande uppdrag. Kommittén motiverade detta med att regeringens demokratipolitik på så vis kunde föras ut i hela landet och frågor som rör medborgarnas kunskap om och delaktighet i demokratin ges större utrymme. Enligt förslaget ska länsstyrelserna förse regeringen med lokala och regionala analyser på demokratiområdet. Länsstyrelserna är redan i dag ansvariga för flera frågor som rör demokratiområdet och har en central samverkansroll. Däremot saknar länsstyrelserna ett demokratifrämjande uppdrag. Jag anser därför att regeringen bör verka för att länsstyrelserna får demokratifrämjande uppdrag.

3. Lokal service, punkt 3 (S, C, MP)

av Ida Karkiainen (S), Hans Ekström (S), Mirja Räihä (S), Per-Arne Håkansson (S), Amalia Rud Pedersen (S), Malin Björk (C) och Jan Riise (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:1121 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 28,

2022/23:1343 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 1,

2022/23:1672 av Annie Löf m.fl. (C) yrkandena 31 och 33,

2022/23:2166 av Ida Karkiainen m.fl. (S) yrkande 11,

2022/23:2171 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 15 och

2022/23:2279 av Nicklas Attefjord (MP) samt

bifaller delvis motionerna

2022/23:934 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 6,

2022/23:937 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 17,

2022/23:1343 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkandena 2 och 3,

2022/23:1540 av Linus Sköld m.fl. (S) och

2022/23:1981 av Kenneth G Forslund m.fl. (S).

Ställningstagande

Utbyggnaden av den statliga närvaron och servicen behöver fortsätta i hela landet. Genom fler servicekontor, beslut om omlokalisering och nyinrättade myndigheter samt Försvarmaktens, Polismyndighetens och Kriminalvårdens pågående expansion finns förutsättningar för tusentals nya statliga jobb runt

om i landet. Regeringen bör verka för att myndigheternas uppdrag och funktioner decentraliseras i högre utsträckning än i dag. Förutom positiva effektiviseringsvinster innebär detta en ökad offentlig service i hela landet. Att ha tillgång till en fungerande grundläggande offentlig service på rimligt avstånd är en förutsättning för att människor ska kunna och vilja bo och verka i hela landet. Regeringen bör därför även tillse att ytterligare lokala servicekontor etableras för att samordna offentlig och kommersiell service och bidra med stöd och rådgivning.

4. Digitalisering, punkt 12 (SD)

av Matheus Enholm (SD) och Fredrik Lindahl (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:1012 av Rashid Farivar m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,

bifaller delvis motion

2022/23:1643 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkande 15 och

avslår motion

2022/23:1643 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkandena 3 och 14.

Ställningstagande

Under de senaste tio åren har användningen av digitala posttjänster ökat. Mer än fem miljoner svenskar har i dag en digital brevlåda och antalet användare växer mycket snabbt. Fördelarna är uppenbara. Mottagaren nås direkt och avsändaren kan vara säker på att rätt person får brevet. Mot bakgrund av de försämringar av postens servicenivå som nu pågår krävs omgående åtgärder för att säkerställa att inte människor som bor i glesbygd lämnas efter. En uttalad rättighet för medborgare och företag att kunna ta emot myndighetspost elektroniskt och ett obligatorium för statliga myndigheter, regioner och kommuner att erbjuda myndighetspost digitalt skulle utgöra ett viktigt komplement till den samhällsomfattande posttjänsten. Vi anser därför att regeringen bör verka för detta.

5. Digitalisering, punkt 12 (C)

av Malin Björk (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:1643 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkandena 3, 14 och 15 samt bifaller delvis motion

2022/23:1012 av Rashid Farivar m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Utgångspunkten för alla offentliga tjänster bör vara att de ska kunna hanteras digitalt. Det öppnar även för nya lösningar som ökar medborgarnas insyn och möjlighet att interagera med offentliga myndigheter. Vidare bör myndigheterna ha digital meddelandehantering, och inte fysisk post, som standard och vara det primära sättet för myndigheterna att kommunicera med medborgarna och varandra. Utgångspunkten bör vara att alla medborgare ska kunna få sin post digitalt. Jag anser att regeringen bör verka för detta.

6. Myndigheternas ledningsformer, punkt 13 (C)

av Malin Björk (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:1121 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 31.

Ställningstagande

I näringslivet är det en självklarhet att en styrelse leder ett företag. Forskning visar att företag som har mer diversifierade styrelser uppnår bättre resultat. I Sverige är det en liten andel av myndigheterna som leds av en styrelse. En diversifierad styrelse som består av individer med vitt skilda bakgrunder, erfarenheter och kompetenser leder till att frågor som rör verksamhetsutveckling belyses i bredare perspektiv. Styrelsen kan fokusera på att leda det långsiktiga utvecklings- och planeringsarbetet. Jag anser därför att

regeringen bör verka för att huvudregeln är att varje statlig förvaltningsmyndighet, utom nämndmyndigheter, leds av en styrelse.

7. Regelförenkling, punkt 14 (C)

av Malin Björk (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:1122 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkandena 1, 3 och 9.

Ställningstagande

Det finns ett behov av en mer transparent och sammanhållen regelprocess för att skapa förutsättningar för mer kostnadseffektiva regelverk och ett fungerande regelförbättringsarbete. Regeringen bör i sin styrning av myndigheterna tydliggöra arbetet med regelförenklingar. När det gäller regelförenkling har Sveriges kommuner och regioner (SKR) sedan många år arbetat för att hjälpa kommunsektorn att hitta index att mäta servicenivån utifrån. Jag tror att en liknande metodik skulle kunna tillämpas gentemot myndigheter. Det skulle vara möjligt att hitta index och nyckeltal att mäta utifrån som gör att erfarenheter och kunskap från olika myndigheter blir tillgängliga. Regeringen bör därför verka för att index och nyckeltal tas fram för att bättre kunna mäta och utvärdera regelförenklingsarbetet hos myndigheterna.

8. Handläggningstider, punkt 15 (C)

av Malin Björk (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:1122 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 11.

Ställningstagande

En normal del i ett ansökningsförfarande är att den sökande erlägger en avgift i väntan på myndighetens handläggning. I de fall myndigheten inte klarar av att leverera sitt besked inom utsatt tid anser jag att en del eller hela avgiften ska återbetalas. Detta för att myndigheten ska se över sina rutiner. Jag anser därför att regeringen bör verka för detta.

9. Utrikesförvaltningens organisation, punkt 18 (S, C)

av Ida Karkiainen (S), Hans Ekström (S), Mirja Räihä (S), Per-Arne Håkansson (S), Amalia Rud Pedersen (S) och Malin Björk (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:849 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 54 och

2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 143 och

avslår motionerna

2022/23:176 av Björn Söder (SD) yrkande 2,

2022/23:406 av Erik Hellsborn (SD),

2022/23:1265 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD) yrkande 1,

2022/23:1366 av Mikael Oscarsson och Magnus Oscarsson (båda KD) yrkande 2,

2022/23:1391 av Ingemar Kihlström (KD),

2022/23:1574 av Christian Carlsson (KD),

2022/23:1586 av Magnus Oscarsson och Dan Hovskär (båda KD) yrkande 2,

2022/23:1758 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 2,

2022/23:1761 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkande 6,

2022/23:1809 av Magnus Jacobsson (KD) och

2022/23:2031 av Dennis Dioukarev m.fl. (SD).

Ställningstagande

Vi tycker att det är viktigt att utveckla och förtydliga utlandsmyndigheternas uppdrag att jobba med jämställdhet och hbtqi-frågor och aktivt stötta civilsamhällets aktörer. Regeringen bör därför verka för att utveckla och förtydliga utlandsmyndigheternas arbete med dessa frågor.

10. Utrikesförvaltningens organisation, punkt 18 (SD)

av Matheus Enholm (SD) och Fredrik Lindahl (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:1758 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 2 och

2022/23:1761 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkande 6,

bifaller delvis motionerna

2022/23:176 av Björn Söder (SD) yrkande 2,

2022/23:406 av Erik Hellsborn (SD),

2022/23:1366 av Mikael Oscarsson och Magnus Oscarsson (båda KD) yrkande 2,

2022/23:1391 av Ingemar Kihlström (KD),

2022/23:1574 av Christian Carlsson (KD),

2022/23:1586 av Magnus Oscarsson och Dan Hovskär (båda KD) yrkande 2,

2022/23:1809 av Magnus Jacobsson (KD) och

2022/23:2031 av Dennis Dioukarev m.fl. (SD) samt

avslår motionerna

2022/23:849 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 54,

2022/23:1265 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD) yrkande 1 och

2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 143.

Ställningstagande

Det israeliska parlamentet beslutade 1949 att Jerusalem skulle vara Israels huvudstad. I dag finns parlamentet, presidenten, högsta domstolen och departementen i Jerusalem. Mot den bakgrunden bör regeringen flytta Sveriges ambassad i Israel från Tel Aviv till Jerusalem.

Den svenska ambassad vars verksamhet även omfattar Somalia ligger i Kenya. I Somalilands huvudstad Hargeysa finns goda möjligheter att upprätta en mer närliggande ambassad. Regeringen bör se över möjligheten att upprätta en ambassad i Somaliland. Detta skulle stärka Somalias och Somalilands legitimitet. Det skulle effektivisera Sveriges arbete i Somalia och Somaliland och samtidigt göra det möjligt för Sverige att bistå i arbetet med förbättrade relationer mellan Somalia och Somaliland.

Särskilda yttranden

1. Lokal service, punkt 3 (SD)

Matheus Enholm (SD) och Fredrik Lindahl (SD) anför:

Vi står bakom intentionerna i kommittémotion 2022/23:934 yrkande 6 och i kommittémotion 2022/23:937 yrkande 17 men avstår från reservation med hänvisning till att frågan omfattas av en överenskommelse mellan Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna, det s.k. Tidöavtalet.

2. Tjänstemannaansvar, punkt 11 (SD)

Matheus Enholm (SD) och Fredrik Lindahl (SD) anför:

Vi står bakom intentionerna i kommittémotion 2022/23:977 yrkande 9 men avstår från reservation med hänvisning till att frågan omfattas av en överenskommelse mellan Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna, det s.k. Tidöavtalet.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2022/23

2022/23:136 av Robert Stenkvist och Anders Alfberg (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att efter samråd med regeringen införa tidsgräns för användandet av samhällsfinansierad språktolk och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:176 av Björn Söder (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att flytta Sveriges ambassad i Israel till Jerusalem och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:181 av Märta Stenevi m.fl. (MP):

25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge länsstyrelserna ett demokratifrämjande uppdrag och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:339 av Rickard Nordin (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att myndigheters besked i rättsliga frågor ska vara bindande och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:359 av Niels Paarup-Petersen (C):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka samarbetet mellan statliga och kommunala myndigheter kring tillsyn och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:406 av Erik Hellsborn (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att flytta Sveriges ambassad i Israel till Jerusalem och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:428 av Staffan Eklöf och Mats Nordberg (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i förvaltningslagen förtydliga behovet av dialog med den som myndighetens åtgärd riktar sig mot för uppfyllande av proportionalitetsprincipen och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:559 av Markus Wiechel (SD):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att presentera lättlästa budgetar i all offentlig verksamhet och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:580 av Helena Storckenfeldt (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att utreda möjligheten att tillåta myndighetspersoner att skriva under beslut med tjänstgöringsnummer i stället för namn och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:586 av Helena Storckenfeldt och Lars Püss (båda M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över myndigheternas regleringsbrev med syftet att myndigheterna ska ägna sig åt myndighetsutövning, inte politisk opinionsbildning, och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:705 av Markus Wiechel (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över en reformering av utnämningmakten och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:772 av Mats Green (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga ett införande av "declaration of interest" för offentligt anställda och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:775 av Mats Green (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att stärka den försvagade svenska äganderätten genom skarpare direktiv vad gäller myndigheternas hänsynstagande till egendomsskyddet i regleringsbrev och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:849 av Kerstin Lundgren m.fl. (C):

54. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla och förtydliga utlandsmyndigheternas uppdrag att jobba med jämställdhet och hbtqi och aktivt stötta civilsamhällets aktörer i hela bredden av sitt uppdrag och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:934 av Tobias Andersson m.fl. (SD):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stärkt medborgarservice och Statens servicecenter och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:937 av Eric Palmqvist m.fl. (SD):

17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stärkt medborgarservice via fysiska servicekontor och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:977 av Martin Kinnunen m.fl. (SD):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av utökat tjänstemannaansvar, inklusive möjlighet till avsked, för att skydda markägare mot felaktig tjänsteutövning i frågor som berör äganderätten och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1012 av Rashid Farivar m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska vara en uttalad rättighet för medborgare och företag att kunna ta emot myndighetspost elektroniskt och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska vara obligatoriskt för statliga myndigheter, regioner och kommuner att erbjuda myndighetspost digitalt och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1085 av Ida Drougge (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett modernare och tydligare tjänstemannaansvar genom utvidgat straffansvar för tjänstefel, i syfte att stärka förtroendet för den offentliga verksamheten, och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att rätten till skriftliga råd, rekommendationer och krav i samband med och vid tillsynsbeslut bör skärpas och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att myndigheter inte bör bedriva opinionsbildande verksamhet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:1121 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C):

28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fler av myndigheternas uppdrag och funktioner bör decentraliseras och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att pröva om fler myndigheter bör ledas av styrelser och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1122 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en mer sammanhållen, transparent regelförenklingsprocess och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i sin styrning och ledning av myndigheter bör tydliggöra arbetet med regelförenklningar och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram index och nyckeltal inspirerat av det arbete SKR gör med kommunerna i syfte att kunna mäta och utvärdera förenklaringsarbetet hos myndigheterna och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att offentliga handläggningsavgifter bör minska om handläggningen går utöver tidsfristen och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1265 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten till en löpande och mer transparent redovisning av anmälda oegentligheter vid utlandsmyndigheterna och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1343 av Peter Hultqvist m.fl. (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att servicekontor med grundläggande samhällsservice som bl.a. arbetsförmedling, försäkringskassa, pensionsmyndighet samt skatteverk ska upprättas i Sveriges samtliga 290 kommuner och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn i syfte att komplettera dessa servicekontor med annan grundläggande samhällsservice som exempelvis polis och passhantering och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en översyn genomförs i syfte att grundläggande samhällsservice såsom apotek och tillgång till läkemedel garanteras för varje kommun och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1366 av Mikael Oscarsson och Magnus Oscarsson (båda KD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska flytta Sveriges ambassad från Tel Aviv till Jerusalem och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1391 av Ingemar Kihlström (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vid lämplig tidpunkt flytta Sveriges ambassad i Israel till Jerusalem och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1407 av Josefin Malmqvist (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att begränsa rätten till skattefinansierad tolk och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1508 av Larry Söder (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på utökat straffrättsligt ansvar för tjänstefel och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1540 av Linus Sköld m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga en utökning av statliga servicekontor så att de finns i alla kommuner och omfattar fler myndigheters tjänster och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1574 av Christian Carlsson (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att flytta den svenska ambassaden i Israel till Jerusalem och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1586 av Magnus Oscarsson och Dan Hovskär (båda KD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör flytta sin ambassad i Israel till Jerusalem, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:1643 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att offentlig verksamhet bör digitaliseras mer, såväl myndigheter som välfärdsverksamheter, och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att offentliga tjänster ska kunna hanteras digitalt och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att digital meddelandehantering, inte fysisk post, bör vara standard och det primära sättet att kommunicera med medborgarna och mellan myndigheter och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1659 av Anne-Li Sjölund och Ulrika Heie (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om regelverk kring lättläst text och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1672 av Annie Lööf m.fl. (C):

31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att offentlig service ska vara nära och pålitlig i hela landet samt att alla ska ha en trygg polisnärvaro, en likvärdig skola och en trygg och nära vård och omsorg oavsett var de bor och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fler av myndigheternas uppdrag och funktioner bör decentraliseras och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C):

143. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla och förtydliga utlandsmyndigheternas uppdrag att jobba med jämställdhet och hbtqi och aktivt stötta civilsamhällets aktörer i hela bredden av sitt uppdrag och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1758 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att upprätta en ambassad i Somalilands huvudstad Hargeysa med ansvar för såväl Somalia som Somaliland och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1761 av Aron Emilsson m.fl. (SD):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att flytta Sveriges ambassad i Israel till Jerusalem och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1809 av Magnus Jacobsson (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sveriges ambassad så snart det är praktiskt möjligt bör flyttas till Jerusalem och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1844 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förtydliga styrningen av statliga myndigheter, verk och bolag i syfte att motverka att partipolitisk kommunikation och försök till politisk påverkan förmedlas av dessa institutioner och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1881 av Malin Björk m.fl. (C):

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om demokratisk delaktighet och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1903 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att se över möjligheten att flytta ansvaret för Tullverket från Finansdepartementet till Justitiedepartementet och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1954 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återinföra tjänstemannaansvaret och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1967 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att göra en översyn av länsstyrelsernas verksamhet och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1981 av Kenneth G Forslund m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med åtgärder för att ge samtliga kommuner i Göteborgsområdet fullvärdig tillgång till samhällsservice och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2031 av Dennis Dioukarev m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att flytta Sveriges ambassad till Jerusalem och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2120 av Boriana Åberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att begränsa rätten till gratis tolkservice och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2166 av Ida Karkiainen m.fl. (S):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en fortsatt etablering av statliga servicekontor och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2171 av Elin Söderberg m.fl. (MP):

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge tillgång till offentlig service i hela landet och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2279 av Nicklas Attefjord (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om statens regionala servicecenter och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Utrikesutskottets yttrande 2022/23:UU2y

Utrikesförvaltningen

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet beslutade vid sitt sammanträde den 17 november 2022 att ge utrikesutskottet tillfälle att senast den 6 december 2022 yttra sig över proposition 2022/23:1 utgiftsområde 1 och de motioner som behandlas i betänkande 2022/23:KU1 Utgiftsområde 1 Rikets styrelse i de delar som berör utrikesförvaltningen.

Den 15 november 2022 gav kabinetssekreterare Jan Knutsson utrikesutskottet information om Utrikesdepartementets ekonomi och utrikesförvaltningens utveckling.

I detta yttrande väljer utskottet att lämna synpunkter på anslaget 4:1 Regeringskansliet m.m. inom utgiftsområde 1 och på motionerna 2022/23:1489 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V), 2022/23:2166 av Ida Karkiainen m.fl. (S) samt 2022/23:2173 av Jan Riise m.fl. (MP) i de delar som rör detta anslag.

Utskottet lämnar också synpunkter på följande motioner som rör Sveriges utrikesförvaltning:

- 2022/23:176 av Björn Söder (SD) yrkande 2
- 2022/23:406 av Erik Hellsborn (SD)
- 2022/23:1366 av Mikael Oscarsson och Magnus Oscarsson (båda KD) yrkande 2
- 2022/23:1391 av Ingemar Kihlström (KD)
- 2022/23:1574 av Christian Carlsson (KD)
- 2022/23:1586 av Magnus Oscarsson och Dan Hovskär (båda KD) yrkande 2
- 2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 143
- 2022/23:1758 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 2
- 2022/23:1761 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkande 6
- 2022/23:1809 av Magnus Jacobsson (KD)
- 2022/23:2031 av Dennis Dioukarev m.fl. (SD)

Utskottet föreslår att konstitutionsutskottet tillstyrker propositionen och avstyrker motionerna.

I yttrandet finns fyra avvikande meningar (S, V, C, MP) och ett särskilt yttrande (SD).

Utskottets överväganden

Utrikesförvaltningen

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 9 584 123 000 kronor för 2023 till anslaget 4:1 Regeringskansliet m.m. Anslaget får användas för Regeringskansliets förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för utrikesrepresentationen, kommittéväsendet och gemensamma ändamål (hyror, kapitalkostnader m.m.). Som mål för anslaget anges att Regeringskansliet ska vara ett effektivt och kompetent instrument för regeringen i dess uppgift att styra riket och förverkliga sin politik.

Anslaget ökas med 500 000 000 kronor fr.o.m. 2023 och beräknas öka med ytterligare 400 000 000 kronor fr.o.m. 2024 mot bakgrund av bl.a. det förändrade säkerhetspolitiska läget och Sveriges ansökan om medlemskap i Nato.

Utrikesrepresentationen bestod den 1 augusti 2022 av 108 utlandsmyndigheter (92 beskickningar, 7 delegationer vid internationella organisationer och 9 karriärkonsulat) och 8 Stockholmsbaserade sändebud som täcker 30 länder. Vidare har Sverige drygt 320 honorärkonsulat.

Från den 1 januari år 2000 till den 1 augusti 2022 beslutade regeringen att öppna 27 beskickningar, 1 delegation och 7 karriärkonsulat. För samma period beslutade regeringen att stänga 22 beskickningar och 7 karriärkonsulat.

Motionerna

Anslaget

I partimotion 2022/23:1489 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) föreslås att anslaget 4:1 Regeringskansliet m.m. ska minskas med 500 miljoner kronor för 2023, jämfört med regeringens förslag.

I kommittémotion 2022/23:2166 yrkande 1 av Ida Karkiainen m.fl. (S) föreslås att anslaget 4:1 Regeringskansliet m.m. ska minskas med 400 miljoner kronor för 2023, jämfört med regeringens förslag.

I kommittémotion 2022/23:2173 av Jan Riise m.fl. (MP) föreslås att anslaget 4:1 Regeringskansliet m.m. ska ökas med 15 miljoner kronor för 2023, jämfört med regeringens förslag.

Utrikesförvaltningen

I ett antal motioner av ledamöter från Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna anförs att Sveriges ambassad i Israel ska flyttas till Jerusalem. Det gäller motionerna 2022/23:176 av Björn Söder (SD) yrkande 2, 2022/23:406 av Erik Hellsborn (SD), 2022/23:1761 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkande 6, 2022/23:2031 av Dennis Dioukarev m.fl. (SD), 2022/23:1366 av Mikael Oscarsson och Magnus Oscarsson (båda KD) yrkande 2,

2022/23:1391 av Ingemar Kihlström (KD), 2022/23:1574 av Christian Carlsson (KD), 2022/23:1586 av Magnus Oscarsson och Dan Hovskär (båda KD) yrkande 2 samt 2022/23:1809 av Magnus Jacobsson (KD).

I motion 2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 143 anförs att utveckla och förtydliga utlandsmyndigheternas uppdrag att jobba med jämställdhet och hbtqi och aktivt stötta civilsamhällets aktörer i hela bredden av sitt uppdrag.

I motion 2022/23:1758 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 2 anförs att regeringen bör se över möjligheten att upprätta en ambassad i Somalilands huvudstad Hargeysa med ansvar för såväl Somalia som Somaliland.

Utskottets ställningstagande

Sverige behöver en effektiv och välrustad utrikesförvaltning både i Stockholm och på plats ute i världen. Det är viktigt för att förstå politiska och ekonomiska skeenden i världen och för att upprätthålla relationer som ligger till grund för samarbete inom utrikespolitik, utvecklingssamarbete och andra viktiga områden med andra länder, regioner och multilaterala organisationer.

Utskottet noterar de föreslagna anslagsökningarna de kommande tre åren. Dessa görs mot bakgrund av bl.a. det förändrade säkerhetspolitiska läget, Sveriges ansökan om medlemskap i Nato och att Sverige under första halvåret 2023 är ordförande i EU. Beräkningarna förefaller, enligt utskottet, vara rimliga.

Utskottet noterar vidare att utlandsmyndigheternas verksamhet på ett övergripande plan styrs av den gemensamma strategin för utrikesförvaltningen. I utrikesförvaltningens strategi för 2022 figurerar jämställdhet, hbtqi-frågor och stöd till civilsamhället på olika sätt, exempelvis genom den feministiska utrikespolitik som gällde under den förra regeringen och demokratisatsningen ”Drive for Democracy”. Utskottet konstaterar att frågor som rör jämställdhet är grundläggande svenska värderingar och bör därmed präglade svensk utrikespolitik, också utlandsmyndigheternas verksamhet. Hur man arbetar med dessa frågor framöver kommer att styras av den kommande strategin för utrikesförvaltningen. Utskottet bedömer därmed att det inte är aktuellt med ett tillkännagivande i frågan.

När det gäller specifika motionsyrkanden som rör flytt eller upprättande av nya ambassader, uppdragsbeskrivningar för utlandsmyndigheter och ambassadörer samt utrikesförvaltningens personalutbildning vill utskottet i likhet med i tidigare yttranden till konstitutionsutskottet om utgiftsområde 1 påminna om att det följer av regeringsformen att regeringen beslutar om Regeringskansliets och därmed utrikesförvaltningens organisation och fördelningen av resurser inom utrikesförvaltningen. Enligt utskottet är detta en lämplig ordning. Däremot förväntas regeringen löpande samråda med riksdagen om den strategiska utvecklingen av Sveriges utrikesrepresentation. Sveriges internationella relationer påverkas t.ex. av om en utlandsmyndighet öppnas eller strängs. Sådana beslut bör därför vara långsiktiga och bygga på

väl förankrade strategier. Utskottet utgår från att regeringen samråder med riksdagen, genom bl.a. utrikesutskottet, när det finns information inför beslut om strategiska förändringar i utrikesrepresentationen.

Med hänvisning till det anförda anser utrikesutskottet att konstitutionsutskottet bör avstyrka motionerna 2022/23:176 yrkande 2, 2022/23:406, 2022/23:1366 yrkande 2, 2022/23:1391, 2022/23:1673 yrkande 143, 2022/23:1574, 2022/23:1586 yrkande 2, 2022/23:1758 yrkande 2, 2022/23:1761 yrkande 6, 2022/23:1809 samt 2022/23:2031.

I två motioner föreslås en ökning av anslaget 4:1 Regeringskansliet m.m. och i en motion föreslås en minskning av samma anslag. Utskottet har inga invändningar mot regeringens förslag till medelstilldelning för anslaget 4:1 och anser därmed att konstitutionsutskottet bör tillstyrka propositionen och avstyrka motionerna 2022/23:1489, 2022/23:2166 samt 2022/23:2173 i de delar som rör anslaget 4:1 Regeringskansliet m.m.

Stockholm den 6 december 2022

På utrikesutskottets vägnar

Morgan Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Morgan Johansson (S), Magdalena Thuresson (M), Markus Wiechel (SD), Olle Thorell (S), Margareta Cederfelt (M), Linnéa Wickman (S), Tomas Eneroth (S), Ann-Sofie Alm (M), Magnus Berntsson (KD), Kerstin Lundgren (C), Jacob Risberg (MP), Stefan Olsson (M), Alexander Christiansson (SD), Johan Büser (S), Gustaf Göthberg (M), Lotta Johnsson Fornarve (V) och Martin Melin (L).

Avvikande meningar

1. Anslaget (S)

Morgan Johansson (S), Olle Thorell (S), Linnéa Wickman (S), Tomas Eneroth (S) och Johan Büser (S) anför:

Vi föreslår att anslaget 4:1, jämfört med regeringens förslag för 2023, ska vara 400 miljoner kronor lägre. Därmed föreslår Socialdemokraterna en mer väl avvägd ökning av anslaget jämfört med 2022 för att täcka ökade kostnader för bl.a. det säkerhetspolitiska läget och inträdet i Nato. Vi anser att konstitutionsutskottet bör bifalla motion 2022/23:2166 yrkande 1. Övriga motioner bör konstitutionsutskottet avstyrka.

2. Anslaget (V)

Lotta Johnsson Fornarve (V) anför:

Vänsterpartiet avvisar regeringens satsning till följd av ett förändrat säkerhetspolitiskt läge och ansökan om Nato-medlemskap. Vänsterpartiet föreslår en minskning av anslaget med 500 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag för 2023. Jag anser att konstitutionsutskottet bör bifalla motion 2022/23:1489. Övriga motioner bör konstitutionsutskottet avstyrka.

3. Anslaget (MP)

Jacob Risberg (MP) anför:

Miljöpartiet föreslår en höjning av anslaget 4:1, jämfört med regeringens förslag för 2023. De utsända kulturenheten spelar en viktig roll för såväl diplomatin och det demokratiframjande arbetet som för Sveriges kulturliv och dess internationalisering. Jag anser därför att kulturenhetens verksamhet ska värnas och ges en långsiktig finansiering. Jag anser att konstitutionsutskottet bör bifalla motion 2022/23:2173 i den del som rör anslaget 4:1 Regeringskansliet. Övriga motioner bör konstitutionsutskottet avstyrka.

4. Utrikesförvaltningen (S, C)

Morgan Johansson (S), Olle Thorell (S), Linnéa Wickman (S), Tomas Eneroth (S), Kerstin Lundgren (C) och Johan Büser (S) anför:

Vi anser att det behövs ett förtydligande av utlandsmyndigheternas uppdrag att jobba med jämställdhet och hbtqi och aktivt stötta civilsamhällets aktörer i hela bredden av sitt uppdrag. Vi anser att konstitutionsutskottet bör göra ett tillkännagivande om detta och därmed bifalla motion 2022/23:1673 (C) yrkande 143.

Särskilt yttrande

Utrikesförvaltningen (SD)

Markus Wiechel (SD) och Alexander Christiansson (SD) anför:

Sverigedemokraterna avstår från att följa upp motionerna 2022/23:1758 och 2022/23:1761 med en avvikande mening utan ansluter till den majoritet som utgör underlag för regeringen och tillsammans har en överenskommelse om hela budgetpropositionen. Vi noterar också att totalt sex företrädare för KD, i motionerna 2022/23:1361 yrkande 2, 2022/23:1391, 2022/23:1574, 2022/23:1586 yrkande 2 och 2022/23:1809, lagt fram förslag med liknande innebörd som SD i motion 2022/23:1761.

Vi står alljämt bakom förslagen i SD:s motioner men får anledning att återkomma till dessa i t ex regeringens löpande samråd med riksdagen om den strategiska utvecklingen av Sveriges utrikesrepresentation eller i framtida budgetförhandlingar med partierna i regeringsunderlaget.

BILAGA 3

Utrikesutskottets protokoll 2022/23:26

RIKSDAGEN
UTRIKESUTSKOTTET

Utdrag ur
PROTOKOLL **UTSKOTTSSAMMANTRÄDE 2022/23:26**

DATUM 2023-02-23

§ 9 Utrikesförvaltningen – fråga om yttrande till KU

Utskottet behandlade fråga om att yttra sig till konstitutionsutskottet över kommittémotion 2022/23:849 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 54 och enskild motion 2022/23:1265 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD) yrkande 1.

Utskottet beslutade att yttra sig genom följande protokollsanteckning.

Utskottet står fast vid tidigare ställningstaganden i yttranden över likalydande förslag som i de nu aktuella motionsyrkandena, se yttrandena 2021/22:UU1y och 2022/23:UU2y. Utskottet rekommenderar därmed att konstitutionsutskottet avstyrker de aktuella motionsyrkandena.

En avvikande mening anmäldes av S- och C-ledamöterna som rekommenderar att konstitutionsutskottet tillstyrker motion 2022/23:849 (C) yrkande 54, med hänvisning till yttrande 2022/23:UU2y avvikande mening 4 (S, C).

Denna paragraf förklarades omedelbart justerad.

Vid protokollet
Helene Persson Naeselius

Rätt utdraget intygar:
Wilma Johansson

Exp. 2023-03-10 KU